

ПОЛИТИКИН

Немачка 5.80 DEM, Швајцарска 5.00 CHF, Аустрија 40.00 ATS, Шведска 28.00 SEK, Македонија 65.00 ДЕН, Словенија 250 SIT, Русија 3.50 USD, Хрватска 12.00 HRK, БиХ 2.00 KM, Грчка 750 GRD, 2.00 ЦГ DEM

ISSN 0032-339-x



9 770032 339010

ЗАБАВНИК

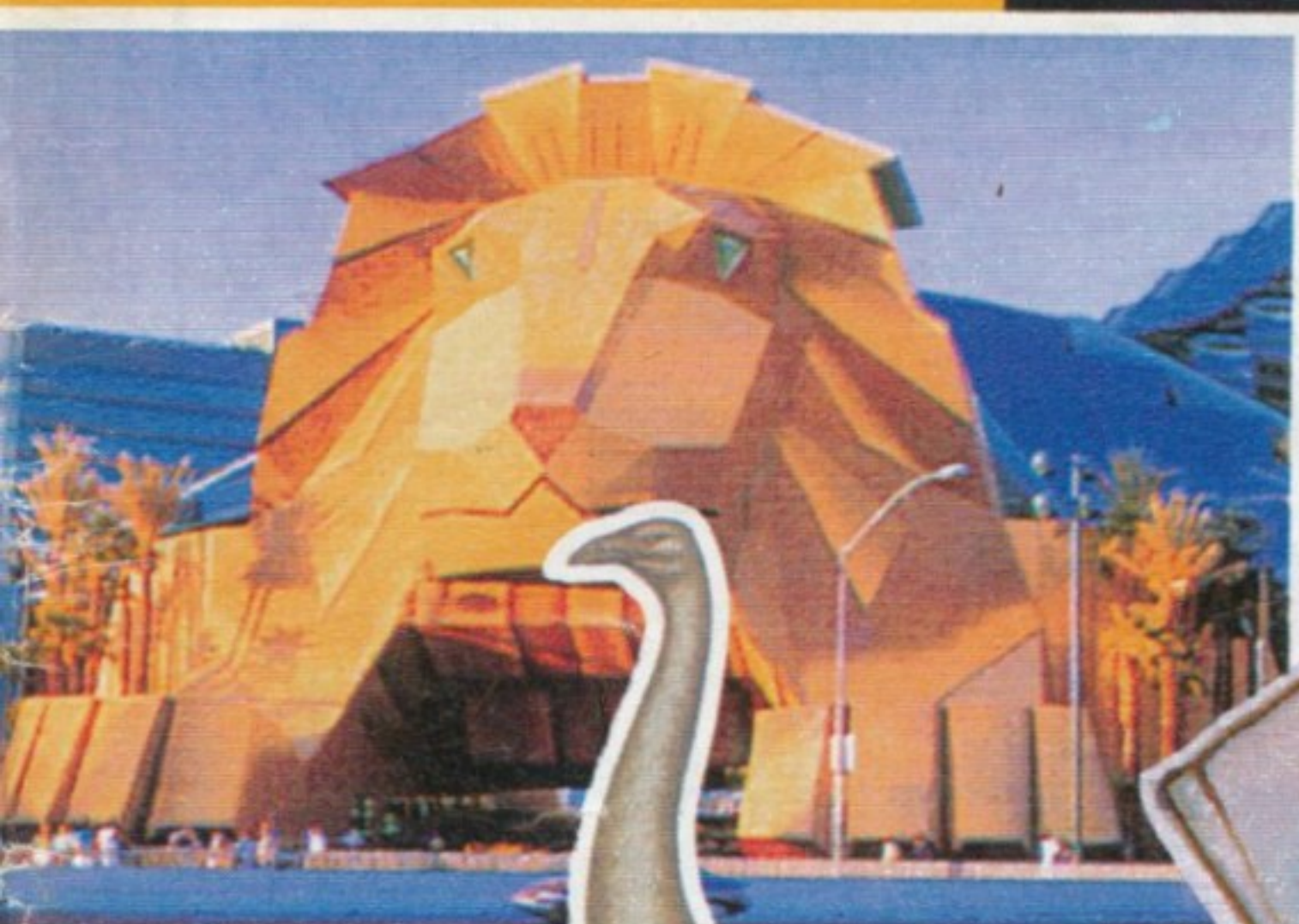


5. 10. 2001. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА LXIII • ЦЕНА 40 ДИНАРА • БРОЈ 2591

ЗАБАВНИКОВ КВИЗ



Како
су
жене
добиле
право
гласа



СВЕТ
У
БРОЈКАМА

ПТИЦА
ИЛИ
СЛОН?

ИЗУМИ,
ОТКРИЋА,
ДОСТИГНУЋА

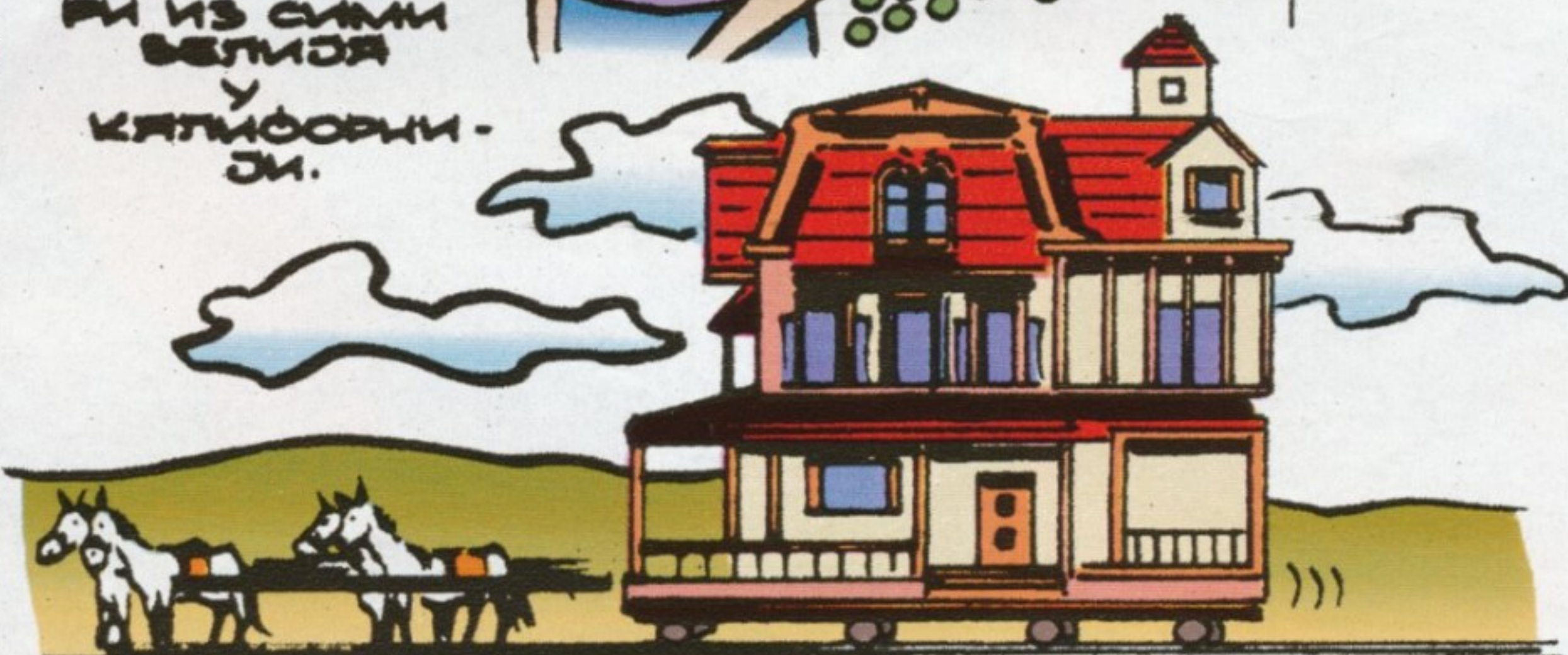


За све од 7 до 107



СЕЛО ОД СТЯРИХ БОЦА

ИМАЛО ЈЕ 11
ЈЕДНОСОВНИХ
ЗГРАДА И 22
ВЕЛИКЕ СКУП-
ТУРЕ, А СЯГР-
ДИЛА ГА ЈЕ
ТРЕСЯ ПРИСЕ-
РИ ИЗ СИМИ
ВЕЛИКОГ
У
КАТИФОРНИ-
ЈИ.



КОЊИ СУ ПРЕСЕЛИЛИ КУКУ

БУКУКИ ЈЕ ПО БАЛВАНИМА ПОДМАЗАНИМ
САПУНОМ ИЗ СТАРОГ У НОВИ КАТОН У АМЕРИ-
ЧКОЈ ДРЖАВИ ЊУ ЏЕРСИ 1890. ГОДИНЕ.

●●● у 12. и 13. веку због про-
дора Нормана у Енглеску и
њиховог утицаја, на енгле-
ском двору говорило се
француски, свештенство се
служило искључиво латин-
ским, а једини који су гово-
рили енглески били су – се-
љаци■

●●● Бернабе Висконти,
владар Милана, био је
1371. године искључен из
католичке цркве. Љут,
ухапсио је два папина
изасланика и из затвора
их пустио тек пошто су
појели папино писмо о
његовом искључењу и
то заједно са оловним
печатом и свиленим
концем преко кога је
био утиснут■

●●● Ерово језеро,
највеће у унутрашњо-
сти Аустралије, лежи
12 метара испод нивоа мора. У
њега не утиче ни једна река, а на његовим
обалама нема извора и зато се оно пуни само за вре-
ме кишних месеци. У сушним раздобљима претвара
се у велику али плитку бару коју покрива слана
скрама■



●●● у 15. веку женама у
Фиренци које су припадале
нижим слојевима било је за-
брањено да користе дуг-
мад. Овај украсни и кори-
сни детаљ на хаљинама
имале су право да носе са-
мо племкиње■

●●● популарну лутку Барби све до 2000.
године правили су без пупка■

●●● људи који воле да једу корњаче до-
бро знају да је месо женке знатно мекше и
укусније од меса мужјака■

●●● чак и највеће хоботнице, тешке до че-
трдесет килограма, могу да се провуку кроз
отвор величине новчића од пет динара зато
што имају пихтијасто тело без кичме■

●●● двадесетих година прошлог века,
кад је у Немачкој забележена највиша сто-
па инфлације, четири трилиона немачких
марака мењало се за само један амерички
долар■

●●● када би се милион долара исплати-
ло у новчаницама од по један долар, та
гомила била би висока отприлике
110 метара – као кад би шезде-
сет мушкараца стало један
другом на главу■



DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

ЗДРАВО, ПРИЈАТЕЉУ! ШТА
КАЖЕШ ЗА ЈЕДНО МАЧЕ-
ВАЊЕ?

КАО МИ ЈЕ, ХОГА-
РЕ! НЕ МОГУ
ДАНАС!

ХОЋУ ДА ПРОЧИТАМ ОВУ
КЊИГУ! БАШ ЈЕ ДОБРА!

И ТИ ЧИТАШ?! ПИХ!!!

ШТА ЈЕ ОВОМ НАРОДУ? СВИ
ЧИТАЈУ... К'О ДА СУ ЗАРАЖЕ-
НИ! ТО ЈЕ ОПАСНО!
УНИШТИ-
РЕ
СВЕТ!

ПРОКЛЕТИ НАПИСИ!
СВУДА ИХ
ИМА!

ЗАТВОРЕН
ПУТ

МНОГИ СУ ОДУШЕВЉЕНИ!
КАКУ, ТРЕ-
БА ЗНАТИ
ЧИТА-
ТИ...

БАШ МЕ
БРИГА!

ПАЖЊА!
ПРОВА-
ЛИЈА!

ЈА НИКАД
НЕЋУ ДА
НАУЧИМ ДА
ЧИТАМ!

ОД ТОГА НЕМА
НИКАКВЕ
БАЈДЕ!

ОПАСНОСТ!
КРВОЛОЧАНА
ЗМАЈ!



Да ништа друго у животу није урадио, Станислав Бинички остао би упамћен и ушао у српску историју маршом који је компоновао у даху у време битке на Церу у Првом светском рату која је трајала од 12. до 24. августа 1914. године.

Грувало је на све стране, а четрдесетдогодишњи Бинички као капелник војног оркестра и са чином резервног капетана нашао се управо тих дана на положају који је у бици држао извесни пуковник Стојановић за кога се говорило да је неустрашив и омиљен. Војници су претили непријатељу својим командантом:

„Поћореку, цареви већиле (доглавниче)

Душа ми је од Косова стара

Командант сам Гвозденога пука

Не бојим се цара ни ћесара...”

Непревазиђен

Биничког је одушевило храбро држање пуковника Стојановића. Виђао је он и раније наше офицере на бојном пољу, али Стојановић је био посебан. Како га је доживео – такав је и марш компоновао, марш „На Дрину!” Није ни слутио да ће та корачница стећи готово запањујућу популарност у српској војсци и да ће је војници звиждати, војна музика свирати, а чете јуришати на крилима њених тактова. Чак су четири

је и певушили за време опоравка на Крфу иако нема и никада није имала текста...

Први светски рат подстакао је многе композиторе да пишу патриотске песме и маршеве. Неке су настале спонтано, па се име аутора и не зна. И данас се певају „Тамо далеко”, „Лађа се креће француска” и свирају маршеви „Војвода Сте-

МАРШ НА ДРИНУ

Станислав Бинички, човек који је компоновао најпознатију и најпопуларнију корачницу у нас, сахрањен је у хладно фебруарско јутро 1942. године. На укопу нико није смео да му свира марш који је прославио и њега и српску војску

Станислав Бинички у униформи резервног официра



Снимио Милан Јовановић

па Степановић”, „Војвода Живојин Мишић”... Станислава Биничког и његов марш „На Дрину!” нико није превазишао.

Неки музичари мисле да је мотив ове композиције један турски марш. Ни говора. Музиколози су до де-

таља изучавали марш „На Дрину!” и утврдили да је то типичан марш по-

беде настао из душе, најчистија патриотска композиција.

Швеђани погрешили, па заволели

Док је био на дужности вишег капелника оркестра краљеве гарде, Бинички је свој марш изводио од почетка до краја. То исто чинио је и његов наследник Чех Покорни. И тако све до Другог светског рата. Када је у нас марш почео да се

ПАВИТИНИ
ЗАБАВНИК

5. 10. 2001.



свира сасвим слободно, а то је било шездесетих година, свирао се само део који се назива – трио! Композицију треба свирати целу, онако како ју је написао Бинички јер тек после трија чује се команда „Напред на Дрину!“

Швеђани су назив „На Дрину!“ повезали са делом Иве Андрића „На Дрини ћуприја“ и када је Андрић 1961. године добио Нобелову награду за књижевност, скандинавски издавачи потражили су нотни запис марша „На Дрину!“. Иако су схватили да књижевник Иво Андрић и композитор Станислав Бинички немају ништа заједничко, то им није сметало да корачницу „На Дрину!“ пусте преко радија. Неки су је и заволели.

Познати виолиниста Властимир Павловић Царевац учествовао је, као ђак поднаредник, у Првом светском рату. У Другом светском рату био је у заробљеништву у Немачкој. Последња мелодија коју је свирао био је марш „На Дрину!“. Догодило се то 1965. године на дочеку Нове године у Дому културе на Новом Београду. Неколико дана касније је умро.

Оснивач „Политике“ Владислав Рибникар и његов брат Дарко, уредник, на самом почетку Првог светског рата мобилисани су као резервни официри. И трећи брат Слободан отишао је на фронт, али као лекар. Владислав и Дарко били су резервни капетани. Преузели су командне положаје у својим јединицама. Случај је хтео да обојица погину и то у размаку од једног дана. Први је погинуо Дарко 31. августа 1914. године. Сахрањен је у Белој Цркви у западној Србији. Владислав је сахрањен у близини, у селу Пецка.

Дарко је командовао митраљеским одељењем. Када се чинило да је непријатељска артиљерија потиснута, једна граната пала је у његовој близини. Капетан Рибникар посрнуо је и пао. Кад су војници из околине притрчали, видели су да је погођен у груди. Мушко лице снажно се борило да не покаже самртничке болове. Још док је командовао, тражио је да му четни свирач свира. А када су му поменули лекара, одбио је. Замолио је да чује звук виолине.

– Коју песму, господине капетане! – упитали су га.

– Ону нашу, марш „На Дрину!“

Зачули су се тихи тонови. Дарко Рибникар је погинуо у 36. години.

И Владислав је, дан касније, такође погинуо од гранате. Растајао се с душом скоро једанаест часова.

Чини не чини по месечини

Композитор легендарног марша „На Дрину!“ Станислав Бинички, кога су готово сви ослобављавали Сташа – по надимку изведеном из имена – живео је пуних седамдесет година. Рођен је 27. јула 1872. године у селу Јасика поред Крушевца, а умро хладног фебруарског дана 1942. године у Београду. Сахрана на Новом гробљу у Београду била је скромна, јер су гестаповци будно мотрили знајући да је Бинички компоновао марш „На Дрину!“. Нико се није усудио да на сахрани композитора свира његов марш.

Станислава Биничког више помињу по маршу „На Дрину!“ него по његовом укупном раду. А шта

све за живота није учи- нио!

Пошто је 1899. године као питомац војног мистарства завршио музичке студије у Минхену, Бинички се вратио у Београд и исте године основао Српску музичку школу. У школи је соло певање предавала његова жена Мирослава, која је, уз то, певала у београдској опери. Мирославино право име било је Фрида. Бинички ју је упознао у Минхену и оженио се њоме. Фрида је напустила католичку веру, прешла у православну и узела име Мирослава. Била је четири године млађа од мужа. Умрла је у дубокој старости 1956. године и сахрањена заједно са Станиславом Биничким који је још за живота желео надгробни споменик у облику пирамиде.

Бинички је основао и Београдски војни оркестар и 1904. године компоновао прву српску оперу „На уранку“ (либрето је написао Бранислав Нушић). Написао је и музику за више драмских комада упоредо радећи црквену музику. Био је и први директор Српске опере.

Остао је упамћен и по песмама „Кад би знала, дилбер Стано“ и „Чини не чини по месечини“ на текстове књижевника Милорада Петровића Сељанчице. За адвоката и изузетно омиљеног певача Мијата Мијатовића компоновао је севдалинке које су Београђани називали „мијатовке“. Све ове песме певају се и данас.

Песме које је наменио народу за певање Бинички је објавио у збирци „Сељанчице“.

Становао је и умро у Београду у Немањиној улици број 32.

Станислав Бинички није имао мушких потомака. Жена Фрида родила је кћери, али се са њима угасило презиме Бинички.

Никада није утврђен тачан датум када су се први пут зачули акорди марша „На Дрину!“. Сигурно је само да је марш настао у време Церске битке. То је довољно. Затим је отишао у легенду ■

Миленко Тодоровић



СТРЕМЉЕЊЕ КА ОБЛАЦИМА



а ли више воли-те да чврсто стојите на земљи или да тло посматрате са велике висине? Да ли вам прија сигурност живота на првом спрату или сте се одлучили за неко поткровље? За облакодер са ког се пружа савршен видик?

„Све до четвртог спрата је за људе, а оно изнад је за – птице“, сматра угледни београдски научник одлучан да никада не пређе висинску границу коју је одредио. Слична је прича познате керамичарке чији се атеље налазио на осамнаестом спрату једног новобеоградског солитера. Тачније у поткровљу. Годинама је уметница патила од повишене телесне температуре.

Ово су били тек појединачни примери. Чини се да је знатно више оних који, на овај или онај начин, теже висинама. А страст према планинарењу, популарност спорта под називом „слободно пењање“ (free climbing), уопште живот на великој висини, непосредно су везани за данашњи начин живота, сматрају психолози. За раније генерације било је готово бесмислено добровољно се пендрати и без икакве потребе упуштати се у опасне подухвате као што је алпинизам (да не помињемо данашње верање по вештачким стенама!).

Живот у поткровљу

Оно што човек сада тражи на висини – мир и чист ваздух – некада је имао у

ШТО ВИШЕ ТО БОЉЕ!



Катедрала у Барселони, дело архитекте Антонија Гаудија: врхови богомоље премашују стотину метара.

ЗЕМЉА ЈЕ СИМБОЛ РАЂАЊА, АЛИ И СМРТИ, НЕСТАНКА, САХРАЊИВАЊА, ПОЧЕТКА, АЛИ И КРАЈА. С ДРУГЕ СТРАНЕ, НЕБО И ВИСИНЕ ПОДРАЗУМЕВАЈУ БЕСКРАЈ, ДУХ, УСКРСНУЋЕ И – РАЈ. ПОНЕКАД И БОГАТСТВО...

низини. Да ли је, ипак, тежња ка висинама искључиво последица савременог начина живота?

Статистике кажу да би чак седамдесет одсто становника САД волело да живи у поткровљу или на високим спратовима облакодера. На тржишту некретнина у свету поткровља зато имају посебну цену. Станови на високим спратовима (под условом да су лифтови у реду) заштићени су од буке, чак и од смога. Поврх свега, обезбеђују и јединствен поглед на околину. Некада су

мансарде биле оставе, а данас су удобна места за живот.

Занимљив је, свакако, и податак о све већем броју планинара, алпиниста и заљубљених у слободно пењање. Човека су одувек – а не само данас – привлачиле висине: оно што је изнад свега, изнад опипљивог, земаљског. Јер, земља је симбол рађања, али и смрти, нестанка, сахрањивања.

Почетка, али и краја. За неке, земља је и почетна станица за пакао. С друге стране, небо и висине подразумевају бескрај, дух, ускрснуће и – рај.



Папа Павле VI на рукама верника: свештеници су последњим који омогућавају људима да стигну до небеске мудрости.

Али, када се преселила у стари део града, односно на нижи спрат, температура је једноставно ишчезла. Она сада верује да здравље дугује управо бекству из „чардака ни на небу ни на земљи“.

ШЕСТ

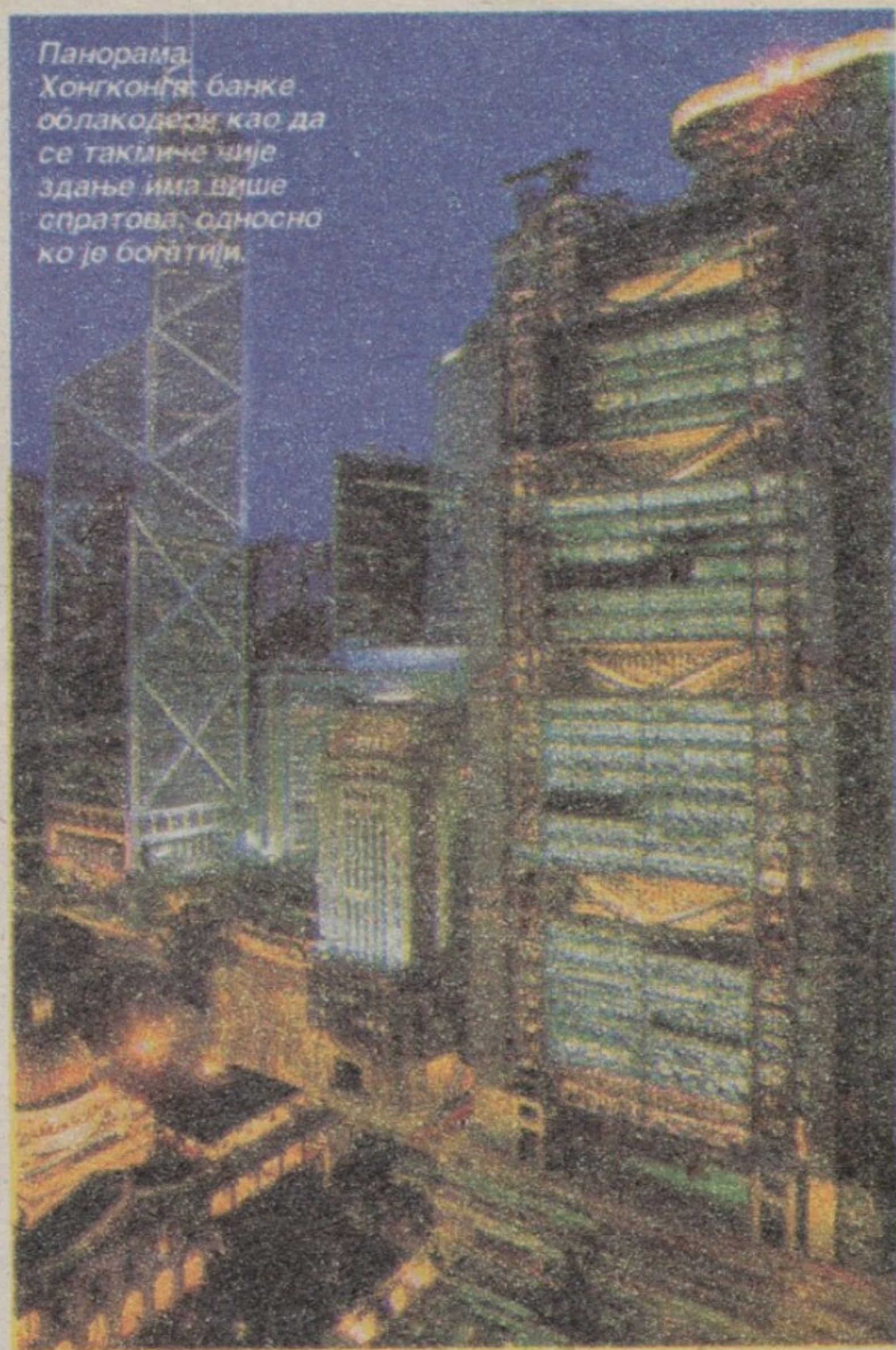
Црквена звона одјекују са високо подигнутих звоника, као својеврстан поздрав са небеса или пак поздрав небесима. Готске катедрале

ПОДНИКНИ
ЗАБАВНИК

5.10.2001.



Панорама
Хонгконга, банке
облакодерџи као да
се такмиче чије
здање има више
спратова, односно
ко је богатији.



Френцуска алпинисткиња
Кристин Жанин на врху планине
Елбрус (5642 метра) на Кавказу.
Висине су одувек привлачиле
човека, али тек савремено доба
бележи велику популарност ал-
пинизма који подразумева
човеково супротстављање
природи, у неким случајевима
чак и изазивање природе.

као да покушавају да својим врховима дотакну небо, пруже руку небесима. Изванредан пример за то је дело славног шпанског архитекте Антонија Гаудија, градитеља чувене катедрале „Саграда фамилија“ у Барселони. И само људско тело као да је саздано по сличном устројству. У горњем делу – на висини – мозак и очи, а доле су црева...

Столећима говорници и свештеници са узвишења држе предавања и проповеди. Извесно је да ће на тај начин владати слушаоцима и пре него што изговоре и једну једину реч будући да их сви виде и сви чују.

Међу онима који седе високо једини губитници можда су посетиоци позоришта и опера са последње галерије, одакле се позорница тек назире.

Ако су архитекте у новија времена користиле висину да би освојиле што више простора, да ли је исти разлог важио за древне градитеље у доба антике или у

Градити читава насеља на узвишењима некада је био обичај. На тај начин становници су се лакше бранили од непријатеља, што показује и месташце на грчком острву Скирос.

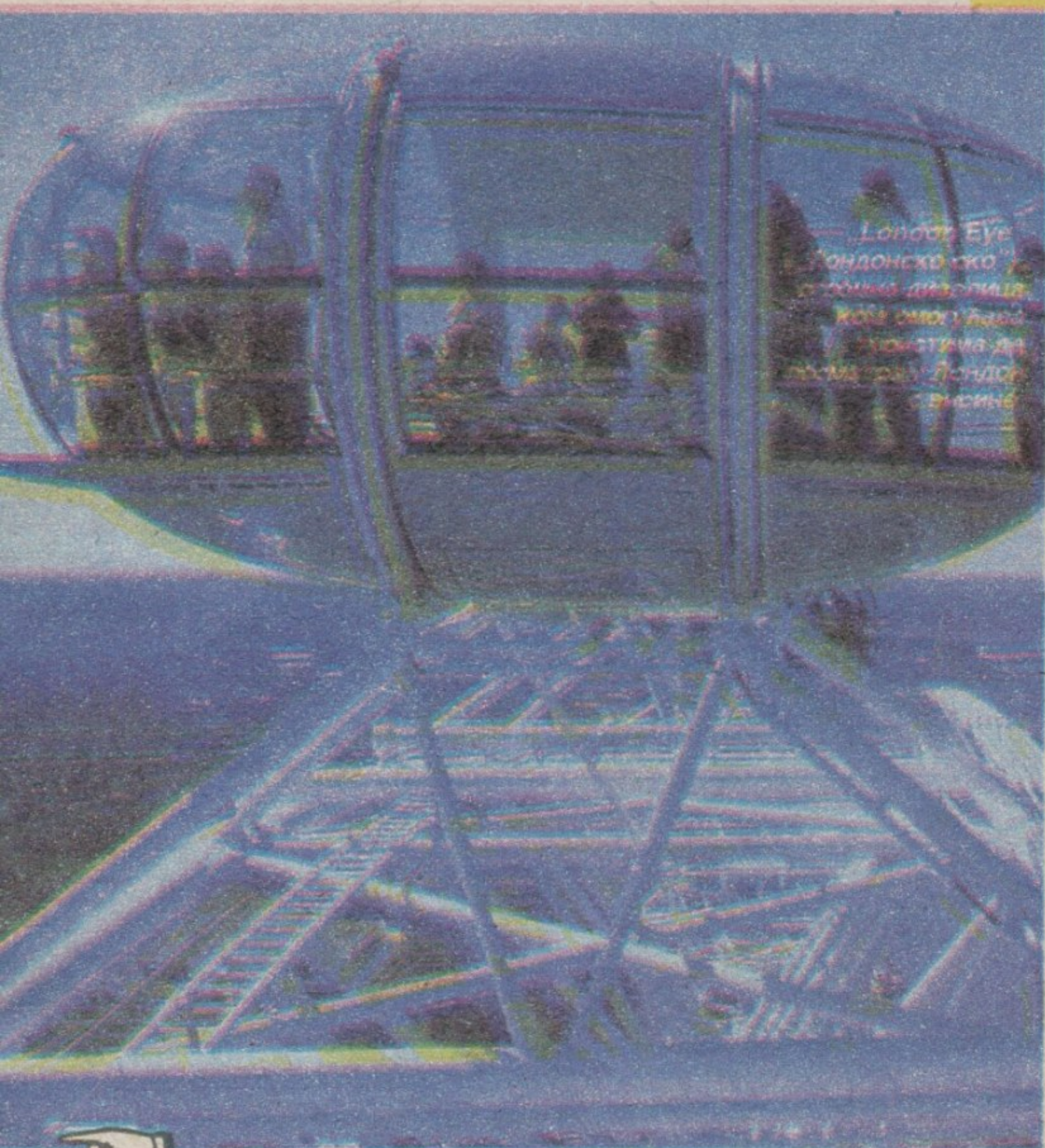


средњем веку када невоља са слободним простором није било? Велепоседници су се просто утркивали чији ће двор имати вишу кулу, симбол моћи и превласти. И са стратешке тачке гледишта то је било од велике важности: бити на висини подразумевало је и бољу одбрану од могућих напада непријатеља. Дворци са торњевима, палате подигнуте на узвишењима требало је да подсети све у околини у чијим се рукама налазе власт и моћ.

Света места – висока места

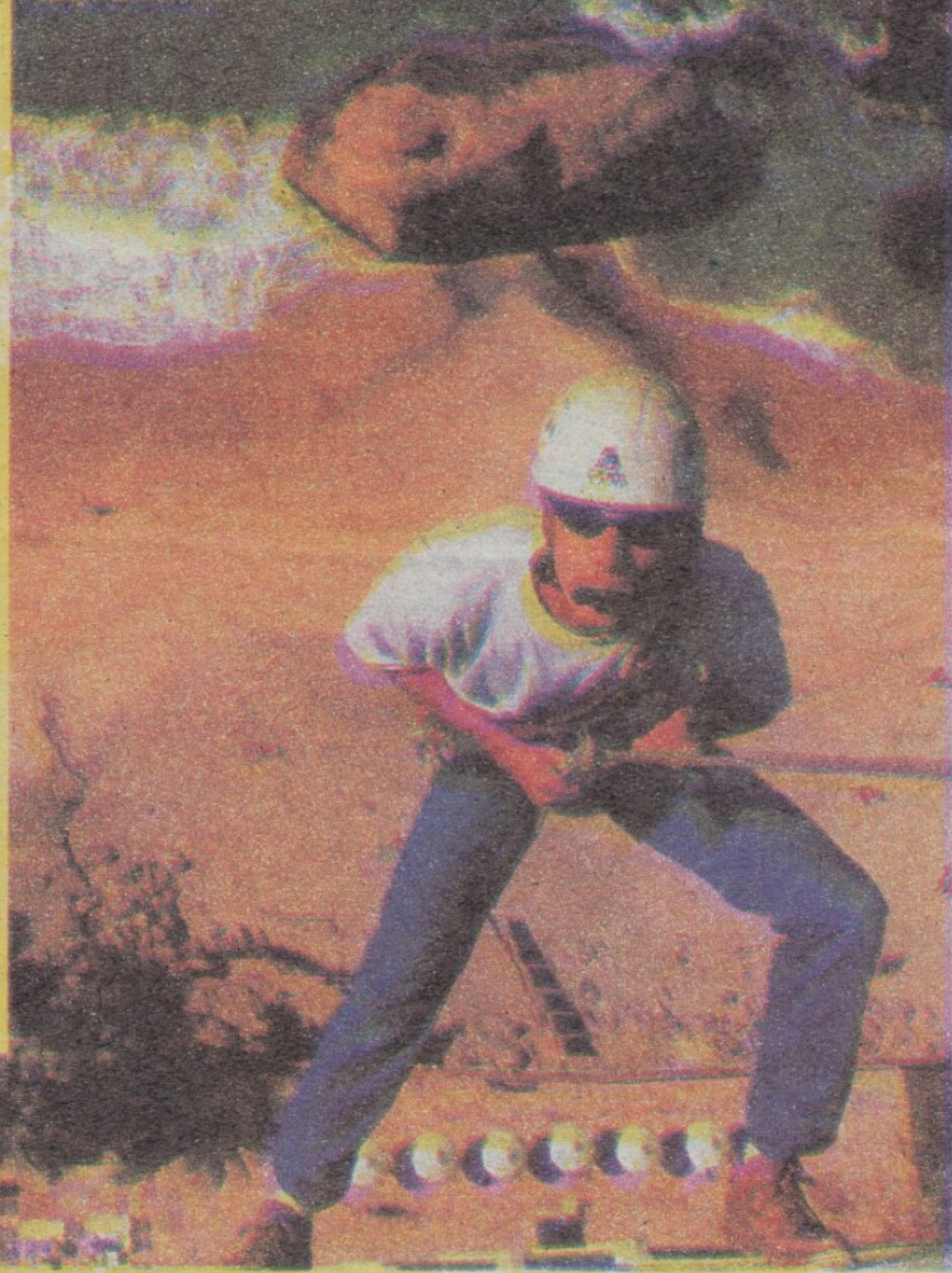
Здања подигнута на планинама често су била посебна, чак света места: Синајска гора, Вавилонска кула, Олимп, Акропол, Фуџи, Арабат... С друге стране, данашње велике светске банке – као сасвим другачији симбол моћи, оне финансијске – просто се утркују чије ће здање имати више спратова и тако надвисити супарнике. Дакле, висина је једнака богатству.

Откако је човека, стално тиња његова жеља да се супротставља природи. Ту очигледно спада и освајање висина. Иако му је намењен живот на



„London Eye“
„Лондонско око“
— једна од највећих
колебајућих
у конструкцији
у свету, висине
135 метара.

Славни пењач виси се уз
скалама Евереста
у Ево де Манасти
у Ево де Манасти
у Ево де Манасти
у Ево де Манасти



тлу, у прашини и буци, човек као да чини све да буде што ближи небу, да осваја висине, па чак и онда када му због тога прети смртна опасност. Освајање врхова, или пак живот на врху, на високој ноzi — понекад се, нажалост, граничи са опседнутошћу. Једном освојена висина касније као да губи пређашњу

привлачност. Али, због тога искрсавају увек нове.

Поводом освајања Маунт Евереста 29. маја 1953. године Дино Буцати, познати италијански писац и страсни алпиниста, написао је, између осталог, и следеће:

„Чаролија се данас распорила, сада поуздано знамо да је врх бајковитог брега исти као и многи други, да

тамо не живе богови планина. Данас Маунт Еверест постаје део списка познатих врхова, уз имена и презимена алпиниста који су га освојили, тачан опис њихо-

вог плана пењања и тако даље и тако даље. Све у свему, започела је нова историја Маунт Евереста. Али је зато стављена тачка на легенду...” ■

М. О.



Људске торње у
граду Вилхафранка
у Шпанији. Млади
Каталонци такмиче
се чим ће „живи то-
рњак“ бити виши.



Дворац Алштат са
ког се пружа
прелеп поглед на
Дунав. Некада су
дворци грађени на
узвишењима, па им
је било врло тешко
прићи — то је
нарочито важило
за непријатеље

ДУБОКО, ДУБЉЕ, НАЈДУБЉЕ...

**Тридесетогодишњи
Француз Лоик Леферм, човек
који успева да без апарата
за дисање зарони најдубље
на свету, сматрао је некад да је чак
и обично роњење смртно досадно**

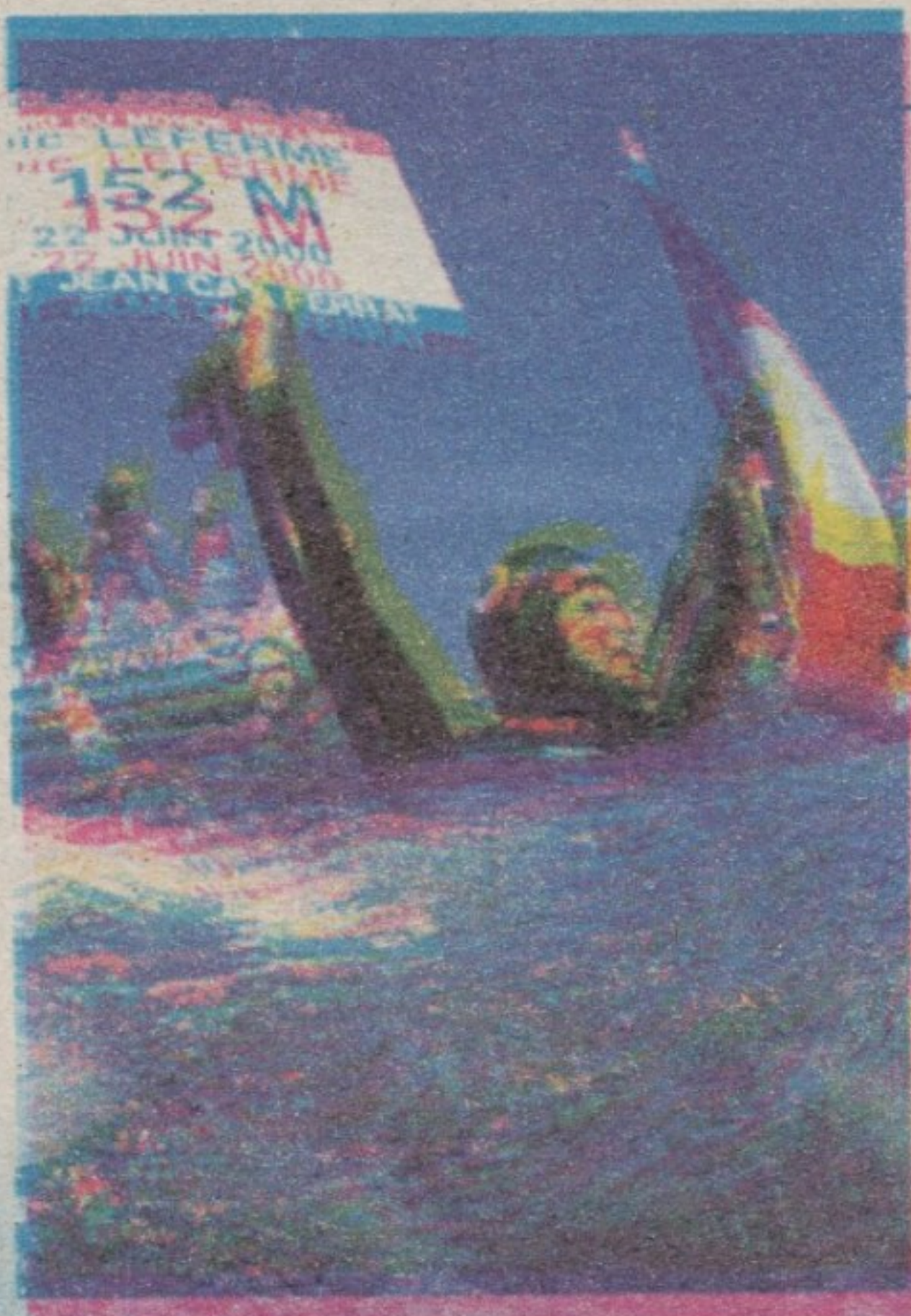
Мало необично – каже он – јер ја потичем из породице пливача. Мој отац је вишеструки шампион Француске у пливању, али ја нисам желео да пођем његовим стопама.

Лоик Леферм висок је 177 центиметара и тежак 67 килограма. Да је његово тело „као створено“ за роњење, схватио је пре неколико година и то сасвим случајно, приликом једне забаве у Ници. Пливајући и ронећи у базену, утврдио је да може да издржи под водом дуже од свих својих пријатеља. Био је то главни разлог што је пристао да буде професионални учитељ роњења у једном омладинском клубу. Не може младић „рођен за роњење“ да се бави тим послом, а да се не заљуби у тај спорт.

Леферм се није одушевио обичним роњењем, већ се озбиљно заљубио у „апно“ – како Французи називају слободно роњење без икаквих помоћних апарата. Назив за овакву врсту спорта долази из грчког језика и значи: „без дисања“.

Апно је 1930. године „открила“ једна група спортиста из Калифорније посматрајући јапанске ловце на бисере. Ову врсту роњења пренели су у своју земљу, одакле је брзо стигло у Европу. Данас у читавом

свету има око 5000 апное ронилаца који редовно одржавају међународна такмичења у разним дисциплинама овог спорта.



**Тренутак тријумфа:
Лоик Леферм поставио
је 22. јуна 2000. године
светски рекорд у
апно роњењу**

роњења постигао светски рекорд: 137 метара. Само три месеца касније његов рекорд оборио је Италијан Умберто Пеликари постигавши дубину од невероватних 150 метара.

Лоику Леферму то није дало мира: 22. јуна 2000. године он се у дисциплини „без границе“ спустио на дубину од 152 метра.

Дубина до које поједини такмичари стигну утврђује се помоћу дубиномера причвршћеног за камеру његовог пратиоца који рони у одговарајућој опреми или на основу плочице откинуте с баждареног ужета што с великим оптерећењем досеже до дна. Такмичар бива дисквалификован ако изгуби оријентацију или ако у тренутку кад изрони не успе да узвикне своје име и да једним прстом додирне врх свог носа као доказ да му мозак на великој дубини није оштећен.

Пошто због недостатка кисеоника могу да изгубе свест, апное рониоци на такмичењима не роне сами, већ у пратњи другог рониоца опремљеног апаратима за велике дубине.

Друга омиљена дисциплина овог спорта је такозвано „статично апное роњење“ код кога се не рачуна дубина, већ време које такмичар може да издржи лежећи на води само загнушеног лица. Садашњи рекорд у овој врсти роњења износи 7,35 минута

К. В.

РЕКОРДИ У СЛОБОДНОМ РОЊЕЊУ

Нод слободног роњења забрањено је коришћење боце с кисеоником. Светско такмичење одржава се у неколико дисциплина:

Без границе: Циљ је постићи највећу дубину без ограничења времена.

Мушкарци: Лоик Леферм – 152 метра

Жене: Дебора Андоло – 115 метара

Статично апное. Гњурац лежи на површини с лицем у води. Мери се време.

Мушкарци: 7,35 минута

Жене: 6,02 минута

Пливање под водом с перајима. Рачуна се препливана дужина.

Мушкарци: 164 метра

Жене: 146 метара

Пливање под водом без пераја

Мушкарци: 131 метар

Жене: 95 метара

За загнузивање дозвољено оптерећење до 30 килограма. Изроњавање сопственом снагом.

Мушкарци: 121 метар

Жене: 95 метара

Зароњавање без оптерећења, изроњавање без балона.

Мушкарци: 81 метар

Жене: 67 метара



УСТАО ИЗ ГРОБА

Педро да Силва Кореа, четрдесеттворогодишњак из Кампоса, града удаљеног 250 километара од Рио де Жанеира, преплашио је своје суграђане иако то није желео: наине, већ извесно време сматрају га „живим мртвацем“, те углавном зазиру од њега. Несрећног Педра недавно је отела и заробила локална банда трговаца дрогом. Будући да од њега нису добили што су хтели, попови су му пуцали у главу, а онда, уверивши се да је мртав, гурнули у гробницу и покрили је тешком каменом плочом. Када се после неколико дана Педро, сав крвав, с метком у глави, некако довукао до болнице тражећи помоћ, није било много оних који су рекли да је он ипак срећан човек. Већином крајње сујеверни, становници Кампоса почели су да причају о мртвацу који хода. И сви су сместа почели да га се плаше – као да је вампир ■



ПРЕЗИМЕ ЗА УСПЕШНОСТ

Лондонски недељник „Економист“ објавио је занимљиву претпоставку о томе како почетно слово презимена у деведесет одсто случајева одређује успешност у животу и послу. Ово се, додуше, тиче само особа чије презиме почиње словом из прве половине абетеде (од А до М).

Као доказ за ову тврдњу „Економист“ наводи чувене богаташе. То су: Бил Гејтс, Ворен Бифе, Пол Ален, Лари Елисон, Карл Албрехт, затим тројица од четворице Битлса, чланице групе „Спајс грлс“ и сви британски премијери 20. века осим Маргарет Тачер и Харолда Вилсона ■

РАЗМАЖЕНА БОЖАНСТВА

Непалски духовни званичници суочавају се са на изглед нерешивом тешкоћом. По будистичком обичају, петогодишње девојчице бирају се за божанства и тада се њихов живот потпуно мења. Оне расту уважаване и мажене. Међутим, њихов „посао“ престаје када уђу у пубертет, негде око 12. године. Како детету које је у најранијем детињству уживало све почасте објаснити, на пример, како мора да учи или да нешто уради? У Катмандуу увиђају да су девојчице-богиње заправо потпуно неспремне за будући свакодневни живот. Невоље будистичких богиња не тичу се само практичних ствари, већ и осећања: младићи од њих зазиру и богињама је касније тешко да нађу мужа. Постоји веровање да ће онај ко се ожени бившом богињом умрети млад ■



НАЈСМЕШНИЈИ ВИЦ

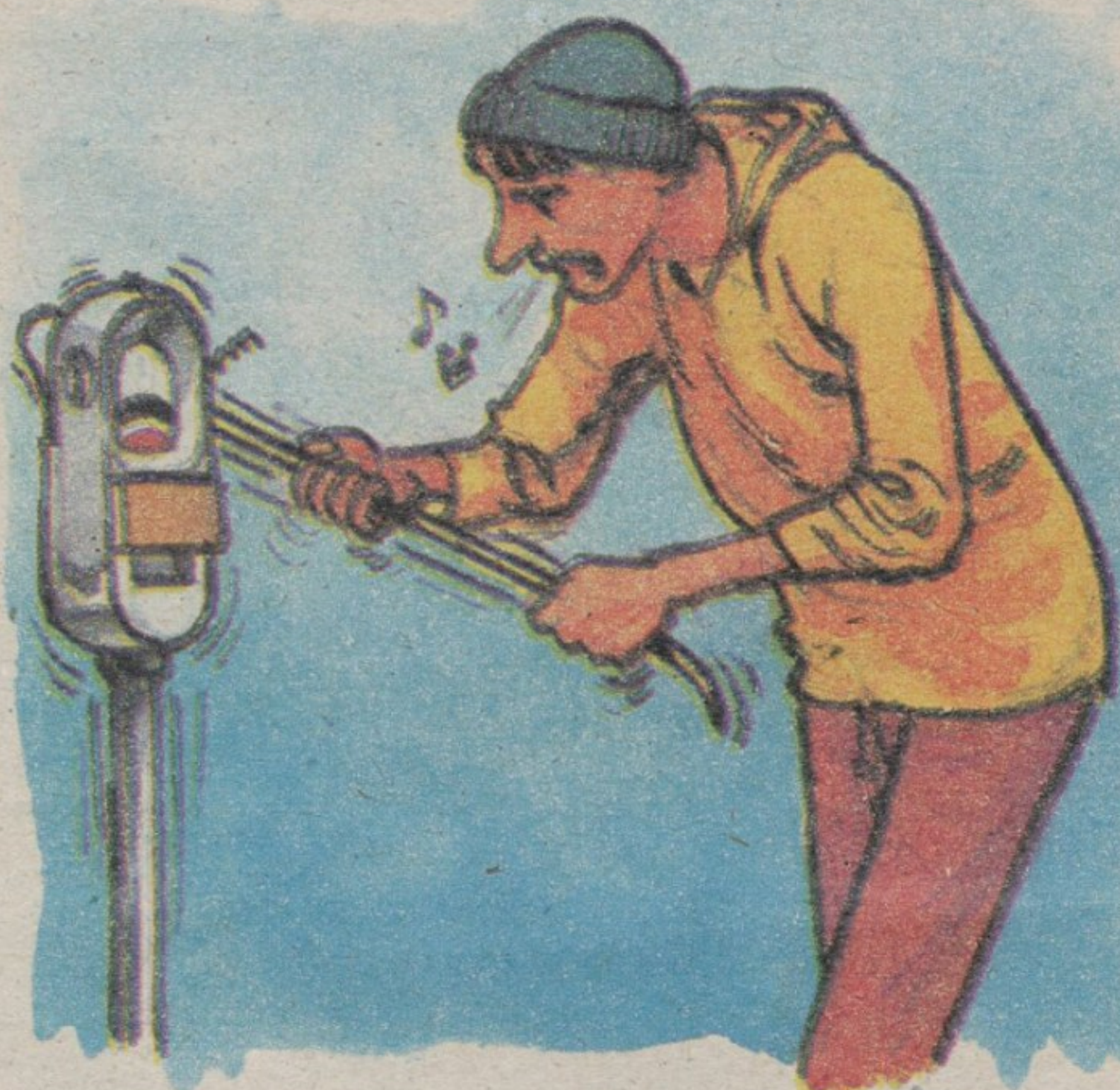
Професор Ричард Вајцман са Универзитета Хертфордшир, у близини Лондона, покренуо је истраживање које би требало да доведе до вица смешног већини становника света. Професор сматра да је ово и начин да се истражи психологија хумора и да се утврди да ли су неки вицеви смешни само становницима одређеног подручја или постоји виц који ће засмејати већину становника света. Да ли постоји виц смешан женама и мушкарцима, старима и младима, укратко – свима од 7 до 107, показаће истраживање.

У тражењу најсмешнијег „вица света“ неће се узимати у обзир они с увредљивом и непристојном садржином, без обзира колико били смешни. Резултати овог истраживања очекују се до краја године ■



МНОГО МУКЕ, МАЛО ПАРА

Да лоповлук понекад има више везе са некаквом врстом лудила, односно поремећаја личности, него са користољубљем, говори и проблем са којим се сусрећу власти америчког града Питсбурга. На паркинг-сатове у једном кварту окомио се провалник који сваке вечери разваљује ове сатове и из њих скупља ситан новац. А најновије сатове врло је тешко разбити и обити. Потребни су и мишићи и време, али и гвоздена полуга и велики чекић... И шта налази лопов када обије паркинг-сат? Од једног до највише 14 долара! Много муке због мало пара. Истовремено, градске власти за постављање једног новог паркинг-сата потроше најмање 350 долара ■



ЗАШТО ОНЕ МОГУ?



Електричару Седрику Монребу из електронске компаније „Сажем“ у француском граду Руану, управа је урчила отказ с образложењем да је недолично одевен на радном месту. Наиме, за време летњих врућина електричар је на посао долазио одевен у кратке панталоне и тако прекршио правила о пристојном облачењу.

Отпуштени радник уложио је жалбу суду наводећи да му је овом одлуком компаније ускраћено основно право на личну слободу, али суд није донео коначну одлуку него је предмет проследио вишем суду у Паризу.

— Убеђен сам да сам у праву и победићу кад-тад. Уосталом, и покрет за људска права је на мојој страни и даје ми подршку да истрајем. Желео бих да ми председници компаније „Сажем“ објасне како је женама, службеницама исте компаније, дозвољено да долазе на посао у шортсевима, односно врућим панталоницама и сукњама кратким да краће ваљда не могу бити — каже отпуштени електричар Седрик Монребе ■

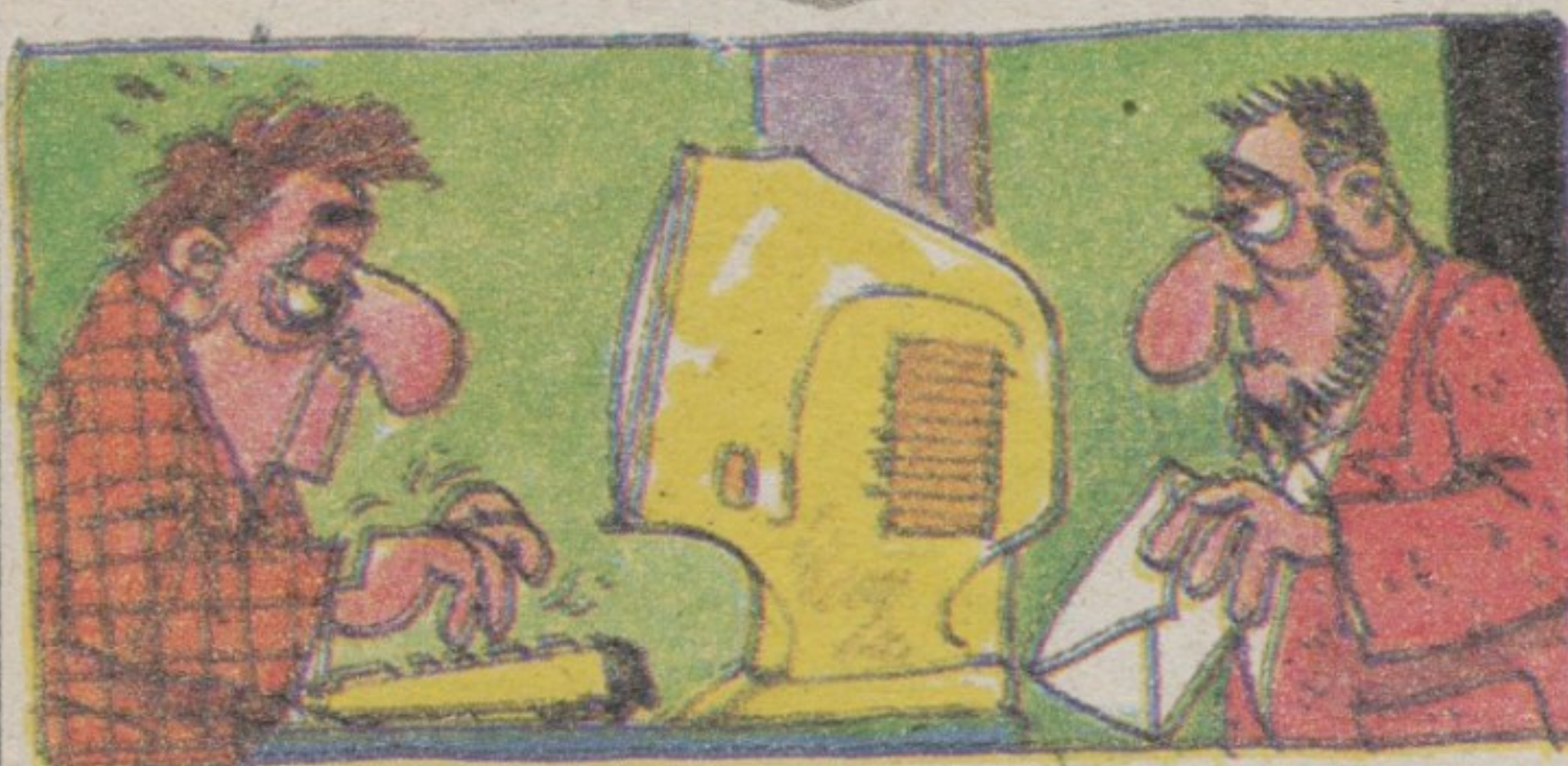
ПИТКО ЈЕ, АЛИ...

Када су у неолитској насеобини на острву Скара Бре у архипелагу Оркни, у северној Шкотској, археолози нашли рецепт за пиво стар 5000 година, одлучено је да се и испроба. Напитак је произведен, а његови поклоници, али не само они, почели су да пиву дају оцене, углавном повољне. На острвима Оркни већ је увелико у продаји, али ипак нема прођу каква је очекивана.

— Ово „пиво каменог доба“ сасвим је доброг укуса, справљано је као и некада, у глиненим ћуповима у којима је жито стајало током врења и верујем да ће га потрошачи ипак прихватити — изјавио је Мерин Динејли, историчар на универзитету Манчестер који је рецепт и протумачио и учинио све да производња почне. Да ли је намерно заборавио један састојак, који је неизбежан у справљању овог пива, не знамо. То је печени животињски измет чији су остаци нађени у глиненим судовима ■



ПИСЦИ ПРАВИХ ПИСАМА



Међу лоше навике које се стичу коришћењем Интернета, спада и свакодневно, лако и брзо дописивање путем електронске поште. Све је мање оних који седну и напишу право писмо. Тога су постали свесни и челници чувеног француског универзитета, париске Сорбоне у којој недавно постоји одсек, односно курс, за професионалне писце писама. Заслепљени новим технологијама, људи су сасвим заборавили како се некада писало и како треба да изгледа ваљано писмо, сматра Жан Пјер Бери, шеф течаја за писце писама. Он верује да ће дипломирани писци писама имати препуне руке посла. Европа памти тај доскора заборављени занат који је у доба када је већина људи била неписмена био и те како распрострањен ■

Мрак за зрак



**ПОСТАЛЕ СУ
ТОЛИКО НЕОПХОДАН ДЕТАЉ ДА
ПОЗНАТЕ МОДНЕ КУЋЕ У СВЕТУ
ЗАКАЗУЈУ РЕВИЈУ ТЕК КАД СЕ УВЕРЕ ДА
СУ ЊИХОВИ КРЕАТОРИ СМИСЛИЛИ И НОВИ
ОБЛИК НАОЧАРА ЗА СУНЦЕ**

Revo 3003

Стакла

Направљена уз помоћ технологије коју су стручњаци Насе искористили за најсавршеније сателитске камере, стакла не спречавају само продирање ултраљубичастих зрака, него и инфрацрвеног светла. Стакла су направљена од ни мање ни више него двадесет четири слоја од којих сваки има другачије дејство: од онога чији је задатак да филтрира светло како би се добила што оштрија слика до онога који треба тачно да одреди која је то врста зрака који нису штетни и могу да продру у око.

Инфрацрвени штит

Због тога што су нека врста „шти-та“ против продирања инфрацрвеног светла, ове наочаре имају велику предност над осталима и посебно се препоручују особама које носе контактна сочива. Уз њих је човек

са сочивима сигуран да му се очи ни после дуго временаведеног на сунцу, неће осушити и постати тако осетљиве и надражене да мора престано да трепће.

Отпорне на оштећења

Један од спољашњих слојева спречава да се стакла изгребу или (лако) сломају зато што су направљена од посебне пластичне масе познате као поликарбонат.

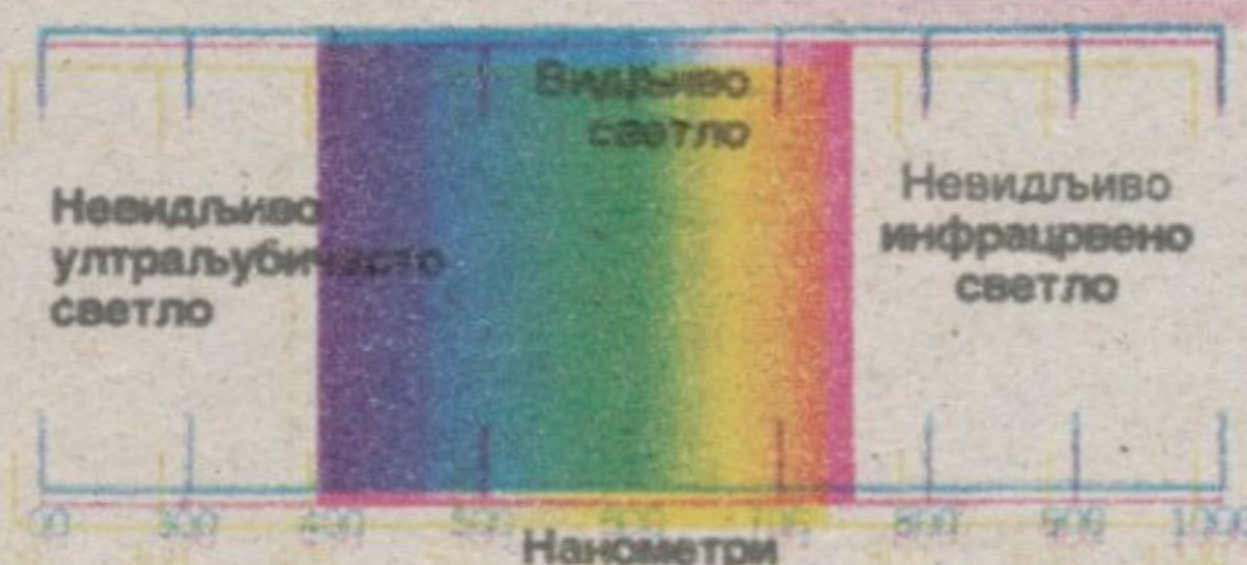
Одбијају светло

На унутрашњости стакла постоји слој који спречава да у очи продре светло које се одбија и долази са стране, а које може да буде не само непријатно, већ и варљиво, посебно људима који седе за воланом и морају да имају кристално јасну слику свега око себе.

Оквири

За фирму „Revo“ зна се да је,

откако је 1985. године основана, водећа у изради „штитника за очи“. Користећи само најновију и најсавршенију технологију која се примењује за свемирска истраживања, и оквири ових наочара тако су смишљени да, пошто су нешто шири на месту где се рам спаја с дршкама, спречавају да светло продре са стране, што веома смета. Због ове особине наочаре су тражене посебно међу скијашима. Цена ових наочара нешто је виша од 300 DEM ■





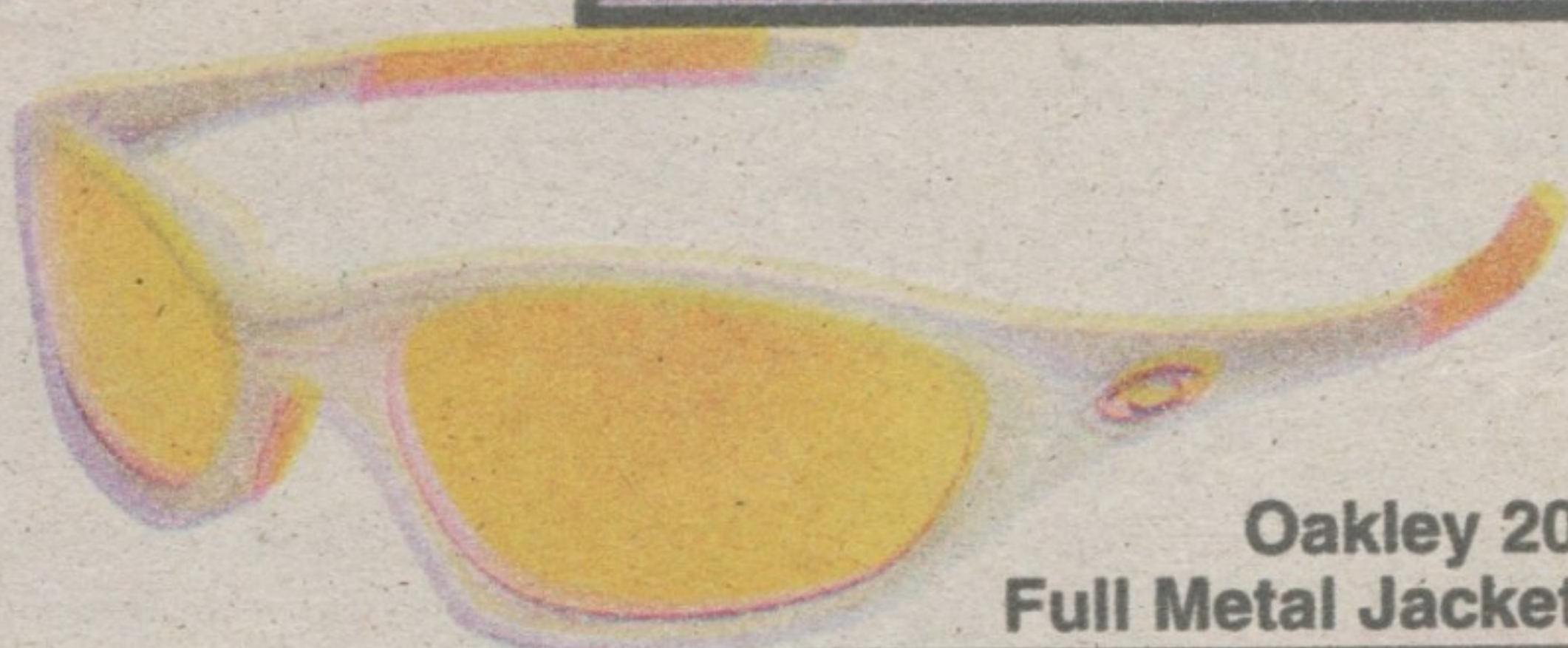
Ray-Ban Aviator Large Metal

Реј-бан почела је двадесетих година прошлог века да прави искључиво компанија „Bausch and Lomb“ (на овом тржишту позната по сочивима и течностима за сочива). Наочаре за сунце са препознатљивим зеленим стаклима биле су првобитно намењене морнаричкој авијацији. Убрзо је једно друго предузеће „Randolph Engineering“ готово исти облик наочара, али са сивим стаклима, наменило америчком ратном ваздухопловству. И данас између ова два предузећа постоји надметање у погледу квалитета наочара. Међутим, међу њима суштински постоји само незнатна разлика. Онај ко их изабере треба да одвоји нешто више од 200 DEM. Питање је воли ли да гледа свет око себе у зеленим или сивим тоновима ■



Bolle Parole

Стакла су закривљеног облика да би се јасно видели предмети на које је поглед управљен, као и они са стране. Оквир наочара прилагођен је стаклима посебног облика. За ове наочаре треба издвојити нешто више од 250 DEM ■



Oakley 20 Full Metal Jacket

Стакла су од посебне поликарбонатске пластике која је отпорна на метке, што говори и реклама за ове наочаре: иако се на њих испали хитац из пушке, остају неоштећене. Предност им је што су изузетно лаке и зато zgodne за ношење, а то је посебно важно за спортисте (и војнике). А мане? Као и сва стакла која се праве од пластике, ни ова не пружају потпуно јасну слику ономе ко их носи. Цена – 357 DEM ■



Maui Jim 301

Ова фирма пробила се на тржишту посебним стаклима која спречавају јак одсјај као што се јавља на мокром путу или на снегу по изузетно сунчаном дану. Та врста стакала позната као поларизована била је нарочито популарна седамдесетих година прошлог века. Ове наочаре напоре коштају – више од 600 DEM ■



Silhouette Minimal Art

Предност ових наочара највише је у рамовима. Направљени од посебно обрађеног титанијума, могу да се савијају, уврћу, а да се при том уопште не искриве или не поприме другачији облик. Произвођач тврди да ове наочаре, тешке само осам грама, и после низа година ношења остају какве су биле и првог дана. То задовољство треба платити 375 DEM ■

В. С.

Да зрак не изазове мрак

Највећи број наочара које се данас продају штите очи од ултраљубичастих зрака. Мало је наочара које, као оне с потписом „Re-

vo“ штите и од инфрацрвеног светла. На овој шеми приказан је део видљивог и оног за око невидљивог светла.

Крај света није тешко одредити: острво Питкерн, Јужни Пацифик, преко Новог Зеланда. Та земља недођија заузима површину од само 4,5 квадратних километара, од ње до Тахитија има 2170 километара, до Окленда на Новом Зеланду 6000. Питкерн, данас најмања британска крунска колонија, постао је 1790. године уточиште, а временом и завичај, побуњеника с трговачког једрењака „Баунти“.

На острвцу данас живи 50 особа, сви потомци побуњеника, поред нешто Тахићана и малобројних досељеника. За све њих далека

прошлост понекад је стварнија од садашњости.

О броду „Баунти“ и побуни на њему написано је више од 200 романа, а у Холивуду су снимљена три филма и двадесетак телевизијских драма и серија.

Обиље

Чињенице су: 16. августа 1787. године поручник Вилијем Блај наименован је за капетана једрењака „Баунти“ (Обиље). Наређење је гласило: да пловећи Пацификом стигне до Тахитија како би ту утоварио младице хлебног дрвета и затим их превезао на Источноиндијска

ОСТРВО

ПРОКЛЕ

Пре нешто више од два века побуњеници са брода „Баунти“ нашли су прибежиште на једном острвцу Јужних мора. Њихови потомци још живе у овом забаченом кутку наше планете покушавајући да остваре везу са осталим светом

острва у Карипском мору. Хранљивим плодовима овог дрвета бели плантажери хранили су своје црне робове. Неколико месеци касније, „Баунти“ се отиснуо на дуго путовање.

Пловидба је због честих бура била тешка, правац је неколико пута морао да се мења, живот све тежи, а дисциплина коју је Блај завео све строжа, чак сурова. Најзад, 26. октобра 1788. године, после десет месеци пловидбе и 48.000 превалених километара, брод је бацио сидро у заливу Матавај на Тахитију. Било је предвиђено само кратко задржавање, али су због кишне сезоне продужили боравак.

Пет дугих месеци уживали су морнари у безбрижном животу. Док се савесни капетан бринуо о садницама хлебног дрвета, официри и посада забављали су се са острвским лепотицама

и приређивали рвачке борбе. Кад су једра поново разапетата, многи су изјавили да би најрадије остали.

Двадесет седми април 1789. године био је већ трећи дан пловидбе. После самог свитања официр Кристијан Флечер и још три члана посаде упали су у капетанову кабину, оковали га још дремљивог и преузели брод. Зашто су то учинили, ни до данас није сасвим разјашњено. Капетан Блај није био тиранин и није малтретирао људе како га је Холивуд приказивао. Умео је понекад да се разјари и да захтева слепо послушност, али од својих морнара није из чиста мира тражио немогуће. Неки истраживачи наговештавају да би један од узрока побуне могла бити и хомоеротска наклоност према Флечеру.

Украо си ми орахе!

Највероватнији разлог побуне било је то што је посаду после разулареног и безбрижног живота под палмама очекивала тешка пловидба пуна опасности. Капетан је постајао све строжи. Увече уочи побуне капетан се разбеснео због лошег стања намирница на броду и заурлао на Флечера: „Псу проклети, украо си ми кокосове орахе“. У том тренутку Кристијан Флечер вероватно се одлучио на побуну.

Уз подсмех и поругу капе-

ПОСЛАНИЦИ
ЗАБАВНИК

5.10. 2001.

ТИХ

тан и 18 чланова њему верне посаде укрцани су у један чамац за спасавање. Побуњеници су били убеђени да их тиме осуђују на сигурну смрт. Блај се, међутим, није предавао. Његов секретар Џон Семјуел кришом је узео и понео са собом квадрант, компас и бродски дневник што је Блају, вештом поморцу, било довољно да одржи курс пловидбе и да за 41 дан превали, само на весла, 6500 километара. Изгладнели, на ивици снаге, Блај и његови морнари стигли су до трговачке постаје на острву Тимору. Био је то више него подвиг.

Капетан Блај укрцао се на први брод који је крај Тимора пловио за Енглеску и известио о побуни. Адмиралитет је послао казнену експедицију: 14 побуњеника било је ухваћено на Тахитију. Десеторица од њих преживела су пловидбу за Енглеску. Тројица су обешена, док су остали осуђени на тешку робију.

Од Кристијана Флечера и његових присталица није било ни трага ни гласа. Данас се зна да је „Баунти“ дуго лутао Тихим океаном. Најпре је пристао на острво Тубуаи јужно од Тахитија, али на њему није било чак ни дивљих животиња. После месеца дана брод се вратио на Тахити да би укрцао кокоши, козе, свиње, једну краву и једног вола и поново потражио Тубуаи. Жестоки сукоби са домороцима натера-

ли су Енглеze да поново одједре на Тахити. Две трећине преживелих побуњеника одлучило је да се више не укрцава на „Баунти“, а осталих осам кренуло је са Флечером водећи са собом дванаест Тахијанки, шест Полинежана и једно дете.

На вулканском острву

Двадесет првог марта 1790. године стигли су до своје нове домовине, вулканског острва Питкерн које није било ни убележено на поморским картама тог времена. Да неко од приспелих не би дошао у искушење да побегне, брод „Баунти“ је запаљен.

Придошлице су се према домороцима од почетка понашале као према робовима. Борбе око жена одмах су почеле. У једном од првих сукоба Кристијан Флечер био је убијен. Многи од оних који су избегли његову судбину сами су се убили. Такав је био и крај морнара Вилијема Мекоја који је от-

крио да се од корена змајевог дрвета може пећи ракија. У острвском дневнику од 20. априла 1798. године забележено је: „Последице су биле погубне: непрестана опијања и туче. Ракија је Мекоју помрачила ум. Једном је везао себи камен око врата и скочио са стене у море. Никад више није виђен“.

До идуће године од побуњеника је у животу остао

зграда суда. Поред Адамсовог гроба становнике Питкерн на узбудљиву побуну на „Баунтију“ подсећа и бродски лангет и цев бродског топа око којих се данас играју деца.

На Питкерну су, као сећање на тешке последице ракије и свађа у пијанству, строго забрањени алкохол, дуван и картање. Становници Питкерн живе од земљорадње, рибарења, поштанских марака и дрвених изрезбарених предмета које туристи односе као успомену на кратки боравак на овом острву. У тропској клими успевају кукуруз, слadak кромпир, банане, поморанџе и лимунови. Свако домаћинство има мноштво живине и бар по једну козу.

Питкерн ипак није рајски врт: због олујних непогода и честих пљускова, температура на њему често се спушта на свега 13 Целзијусових степени, а испловљавање рибара у дугачким чамцима због високих таласа је права пустоловина.

Ипак, највећа опасност за Питкерн је исељавање: због школовања треба ићи на Нови Зеланд, а у потрази за добрим запослењем чак у Аустралију и Америку. Од дугоочекиваног аеродрома који се гради много се очекује: живљи саобраћај са светом и повратак оних који су морали да оду ■

К. В.

Споменик на гробу Џона Адамса



Последња пловидба „Баунтија“

НИСМО ДУГО БАЛКАНЦИ



1.

Српски краљ Стефан Дечански, син краља Милутина, сукобио се око престола са својим сјем који га је заробио, ослепео (не сасвим) и са два сина прогнао у Цариград. Један од тих синова, Душан, постао је касније славни српски цар. Како се звао други Стефанов син?

- А: Грујица
- Б: Љутица
- В: Вујица
- Г: Душица

2.

Једна од старозаветних библијских личности била је позната по својој мудрости. Која?

- А: Соломон
- Б: Саул
- В: Самуило
- Г: Симон

3.

Број Рома који живе у Европи процењује се на...

- А: 2–3 милиона
- Б: 4–5 милиона
- В: 6 милиона
- Г: 6–8 милиона

4.

Део Београда Баново брдо назван је тако по...

- А: Босанском бану Твртку (доцније проглашен за краља)
- Б: Матији Бану
- В: Страхинићу бану
- Г: Кулину бану

5.

Где се налази еустахијева труба? У...

- А: Дизел-мотору
- Б: Фрижидеру
- В: Људском уху
- Г: Микроталасној пећници

6.

Човек све више угрожава живот на Земљи. Сваких пет година нациом криминалом нестане неколико животињских врста. Колико?

- А: 5
- Б: 4
- В: 3
- Г: 2

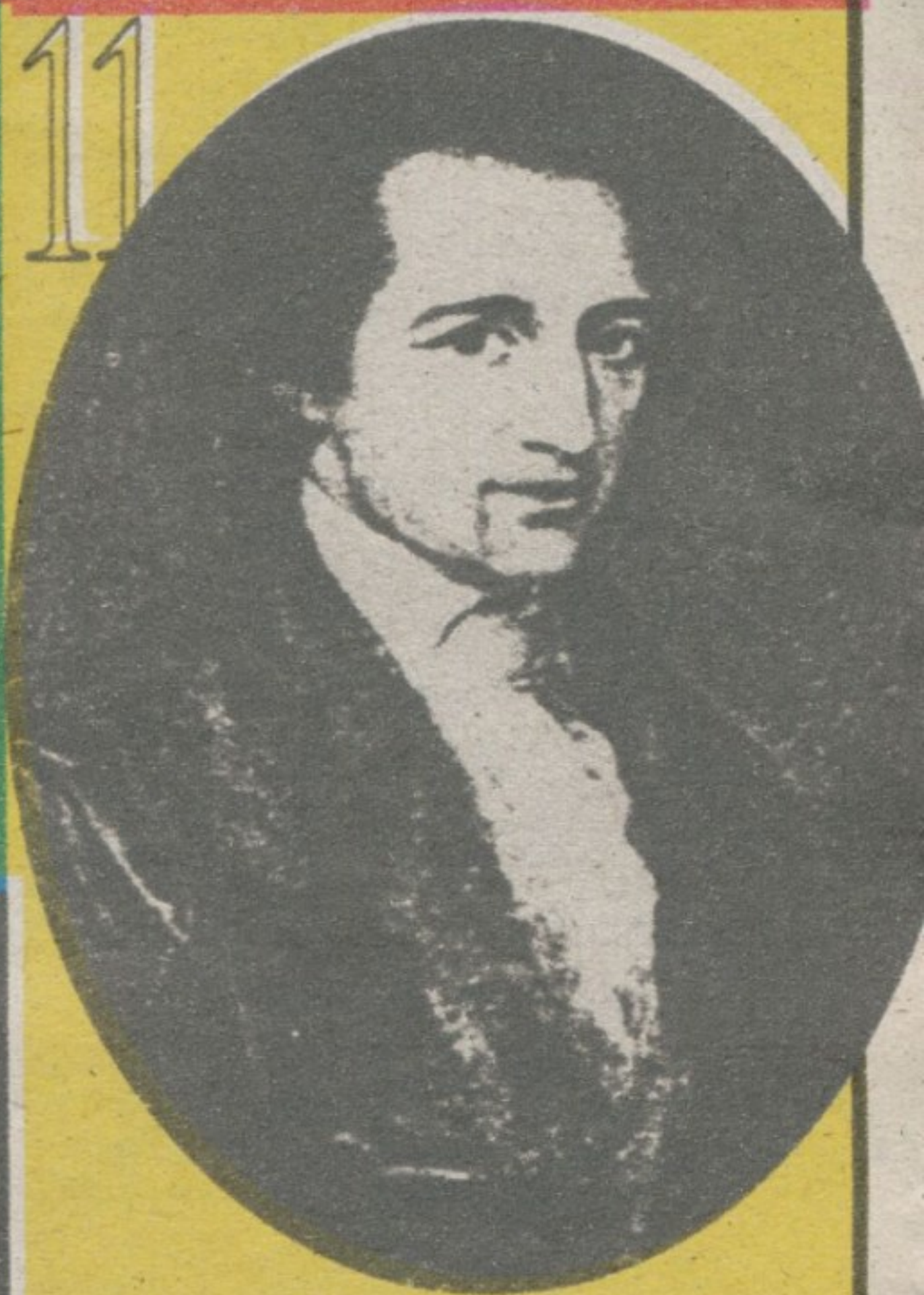


8.

Чия је жена била зла Ксантија?

- А: Аристотелова
Б: Платонова
В: Сократова
Г: Галасова

11.



Многи књижевни критичари, и то не само наши, сматрали су да је чувена Гетеова песма „Баук“ у многим деловима препева поетичнија од оригинала. Који је наш песник препевао „Баука“?

- А: Милан Ракић
Б: Јован Дучић
В: Алекса Шантић
Г: Јован Јовановић Змај

15.

Једно од светих Јеванђеља почиње речима: „У почетку беше реч, и реч беше у Бога, и Бог беше реч“. То је Јеванђеље по...

- А: Марку
Б: Луки
В: Матеју
Г: Јовану

7.

На свом путовању по Балкану један познати француски књижевник нашао се у Нишу поред Ћеле-куле. Ужаснут, али и пун дивљења за јунаке чије су главе узидане у њу, написао је потресне редове. Био је то...

- А: Флобер
Б: Стендал
В: Балзак
Г: Ламартин

9.

Шта је гибон?

- А: Врста чамца
Б: Врста шешира
В: Врста мајмуна
Г: Врста лептира

13.

Кад желимо да избегнемо немачку реч фарба, кажемо боја. Ни та реч није наша. У истом облику преузели смо је из ког језика?

- А: Мађарског
Б: Турског
В: Арапског
Г: Шпанског

14.

Ермитаж је некад био део велелепног Зимског дворца. Данас је то један од највећих уметничких музеја на свету. Ермитаж се налази у...

- А: Паризу
Б: Санкт Петербургу
В: Мадриду
Г: Атини

10.

Морска вода има просечну сланост око 35 промила. То значи да је у једном њеном литру растопљено приближно анорганских материја...

- А: 35 милиграма
Б: 35 грама
В: 35 декаграма
Г: 35 килограма

12.

Пре но што су се по ободу металних новчића појавиле рецке, преваранти су од њих откидали комадиће. Тим преварама дошао је крај када су рецке пронађене. Ко се тога досетио?

- А: Исак Њутн
Б: Френсис Бејкон
В: Мајкл Фарадеј
Г: Габријел Фаренхајт



16.

Назив Фарских острва преведен на наш језик гласио би...

- А: Козја острва
- Б: Кравља острва
- В: Овчија острва
- Г: Пилећа острва

17.

Назив „бистро“ за мале, пријатне кафанице у којима се пратежно пије с ногу, није француског порекла. Реч се у Француској одомаћила после једног великог Наполеоновог похода. Из којег језика потиче?

- А: Италијанског
- Б: Немачког
- В: Руског
- Г: Шпанског

18.

Године 1928. на транссибирској прузи била је основана аутономна област коју су совјетске власти намениле насељавању Јевреја. И област и главни град добили су назив...

- А: Рацистан
- Б: Биробиџан
- В: Авганистан
- Г: Туркестан

19.

Грчку митску личност Прометеја, сина Титана Јапета, врховни бог Зевс казнио је због једног преступа да буде окован за стену и да му јастреб кљује утробу. Прометејев грех састојао се у томе што је људима донео...

- А: Ватру
- Б: Радост
- В: Љубав
- Г: Радозналост

20.

Назив „Балкан“ за полуострво на југу Европе и велики планински ланац који се протеже на њему први је употребио немачки географ Јохан А. Цојне. Које године?

- А: 1780.
- Б: 1799.
- В: 1800.
- Г: 1809.

К. В.

РЕШЕЊА

1-Г	11-В
2-А	12-А
3-Г	13-Б
4-Б	14-Б
5-В	15-Г
6-А	16-В
7-Г	17-В
8-В	18-Б
9-В	19-А
10-Б	20-Г



Илустровао Добросав Боб Живковић

СВЕТ У

ВРЕМЕ



3 минута живота кошта нас сваки пољубац. То је закључак кинеских научника који су истраживањем дошли до резултата да при сваком пољупцу срце преживљава одређену врсту стреса будући да нагло убрзава рад и тако скраћује свој век

3 дана током просечног људског века од 75 година човек проведе гледајући у часовник колико је сати

13 год. и осам месеци живота било би потребно човеку уколико би желео да сваке ноћи преспава у другој од укупно 5000 соба „MGM“ хотела у Лас Вегасу

25 година, дакле, трећину просечног животног века од 75 година, проведемо спавајући

83 часа било би нам потребно да наглас избројимо од један до сто хиљада. Просечно, три секунде по броју

163 минута дневно жене проведу причајући. За то време

БРОЈКАМА ЛЕТИ

Хотел „MGM“
у Лас Вегасу
има 5000 соба



изговоре, у просеку, хиљаду речи■

720 минута потребно је мушкарцу да изговори хиљаду речи током једног дана■

400 година у пустињи Атакама у Чилеу није пала киша. Године 1971. почело је да пљушти■

712 минута месечно током 2000. године Американци су, у просеку, били прикључени на Интернет путем својих кућних рачунара■

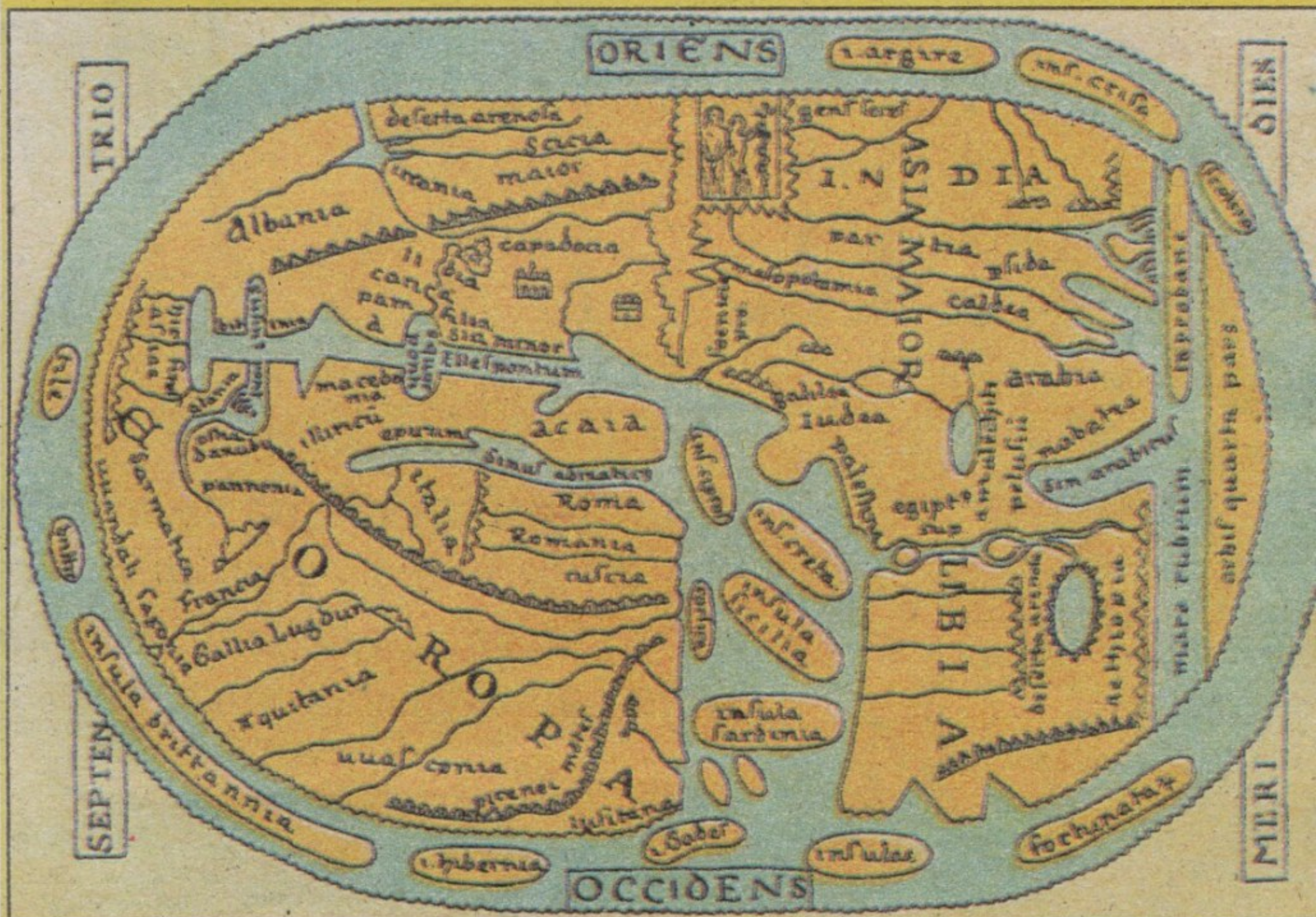
1440 пута свакога дана пет литара крви – колико просечно има у организму човека – направи круг кроз артерије, вене и капиларе у нашем телу■

22.000 часова током живота проведемо перући се и купајући. То је занемарљива бројка у поређењу са...

54.000 часова које проведемо испред телевизијског екрана■

Док
није
било
компаса...

ИСТОК НА СЕВЕРУ



Карта света из 1076. године; издужена је према истоку јер се на тој страни рађа Сунце и у том смеру лежи Јерусалим са Христовим гробом. Карте на којима је север обавезно означен на врху појавиле су се тек после проналаска компаса.

У средњем веку није било географских карата какве данас познајемо. Тада познати свет приказиван је на картама израђеним по систему слова Т. Да би се то схватило, треба нацртати велико слово Т око чија је три крака описан круг. Водоравна линија овог слова симболизује везу између Црног мора и Нила, усправна положај Средоземног мора. Све тадашње карте биле су израђиване тако да им је исток био обележаван на врху – где је данас север – јер се Сунце рађа на истоку па је то због тога најважнија страна света и зато јој је требало дати почасно место. Поред тога, на истоку се налази највеће хришћанско светилиште – Јерусалим.

У средњем веку географско мерење још није било развијено и тек је проналаском компаса било омогућено да се одреди тачан положај тада познатог копна, па су и стране света заузеле своја права места.

Занимљиво је да и данас има карата на којима се не поштује положај света. Аустралијанци, на пример, понекад издају карте на којима се њихов континент налази на северној Земљиној полулопти. Објашњење: „Нећемо више да нас гледају одозго!“■

ВЕРУЈ У БОГА, ТЕ ПОМОЋИ!

Подсмевали су им се, говорили да нису људска бића, бацали их у тамнице. Оне нису попуштале. Биле су спремне да поднесу велике жртве, чак и живот да дају за своја уверења

Сваке године на дан дербија у Епсому окупљају се најпознатије личности британског друштва. Тако је било и 1913. године: коњским тркама присуствовао је краљ Џорџ V са породицом. Када се појавио у седлу, из масе је истрчала девојка и бацила се под копита његовог коња. Неколико дана касније од задобијених повреда умрла је у болници. Звала се Емили Вајлдинг Дејвисон. Цео свет убрзо је сазнао да се Емили жртвовала да би напoкoн неко озбиљно схватио циљ за који су се она и остале жене које су припадале покрету сифражет-

киња бориле: захтевале су да и жене добију право гласа.

Није исто жена и краљица

Од најстаријих времена жене су се бориле да добију право гласа и учествују на изборима. То право нису имале ни у старој Грчкој ни древном Риму. Покрет за ослобођење жена, развијен посебно у време Француске револуције 1789. године, најгласније поборнице добија у Великој Британији од средине 19. века. Мери Вулстонкрафт је још 1792. године својом књигом „Заштита женских права“ наговестила рађање тог покрета.

Иако се већина противила томе да и жене гласају, било је мушкараца који су сматрали да оне на то имају право. Џон Стјуарт Мил (1806–1873), британски економиста и филозоф, први је у Парламенту званично повео разговор о томе. Те годи-

не влада Бенџамина Дизраелија (1804–1861) расправљала је да ли се реч човек (man) односи и на жене. Ако подразумева и њих, онда по закону и жене, равноправно с мушкарцима, могу да изађу на изборе. Нису сви били тако оштри као један члан Парламента који је изјавио: дати жени право гласа било би исто као и дати га крави!

Лавина се ипак покренула. Седамдесетих година 19. века у новинама је све више расправа о правима жена. Мишљење јавности било је подељено. Мушкарци су углавном били јединствени у схватању да они, дајући на изборима глас, то чине и у своје и у име својих супруга.

Када је три милиона жена потписало да захтевају право гласа и када је тај захтев стигао члановима Парламента, није неки мушкарац одбио да расправља о њему, већ једна жена. Али, не обична. Била је то краљица Викторија (владала од 1837. до 1901), која је веровала да нема никакве потребе да жене добију право гласа јер без мушке заштите не би могле



Емелин Пенкхерст (1857–1928) оснивач је сифражетског покрета

ОНА

КАКО СУ ЖЕНЕ ДОБИЛЕ ПРАВО ГЛАСА

Тренутак када се
Емили Дејвисон бацила
под копита коња
краља Џорџа V

да опстану. Жене, чак ни оне удате, све до 1882. године нису могле званично да буду ни власнице неке имовине.

Борити се на све начине

Покрет који се залагао да и жене имају право гласа добио је назив по енглеској речи „suffrage” – изборни глас. Ојачао је 1897. године када су се разна женска удружења сличних уверења ујединила и, с председницом Милисент Фосит, основала Националну унију женских друштава за право гласа (NUWSS).

Ни NUWSS није много постигао. Борбу је очигледно требало да преузме нека много одлучнија особа. На позорницу тада ступа Емелин Пенкхерст која, свесна да треба започети оштрију битку, 1903. године оснива Социјално-политичку унију жена (WSPU).

Емелин Пенкхерст у почетку приређује мирне протесте. Жене се окупљају испред Парламента и сачекују

политичаре узвикујући: „Глас женама!”, намерно се лисицама везују за ограду испред Парламента или Даунинг улице, у којој се налази седиште владе. На све начине покушавају да скрену пажњу јавности.

Сифражеткиње завршавају у затворима, али и ту настављају борбу одбијајући храну и воду. Тамничари добијају упутства да их хране тако што ће им у уста угурати дугачко гумено црево и кроз њега им на силу трпати

храну. Чланови владе чине све да нека од затворених сифражеткиња не оконча у тамници и тако, у очима јавности, постане мученица.

Средовечна Емелин Пенкхерст, уважавана и цењена, у Великој Британији – којом од 1901. године влада Едвард VII, најстарији син краљице Викторије – убрзо стиже све веће поштовање чак и својих противника. Увидевши да се мирним протестима не постиже много, Емелин почиње одлучнију борбу.

Између 1905. и 1914. године сифражеткиње чине све да чак и насилним путем на себе скрену пажњу: разбијају прозоре на јавним зградама, подмећу пожаре у канцеларијама и грађевинама у којима тренутно нема људи... Кристабел Пенкхерст, Емелинина кћерка, физички напада једног члана Парламента, Мери Ли се пење на кровове и баца каменице на полицајце. Друге сифражеткиње сипају керозин или киселину у поштан-

Вајоминг – женски рај

Иако су се сифражеткиње жешће од других покрета бориле за право жена не само у Великој Британији, у неким деловима света представнице слабијег пола добиле су право гласа без икаквих протеста. Жене у Вајомингу, на пример, могле су да изађу на изборе још 1869, а жене на Новом Зеланду 1893. године. У Норвешкој су право гласа добиле 1913, у Данској 1915, а у Холандији и Русији 1917. године. Поред Вајоминга, и све остале државе у САД 1920. године званично дају женама право на изборни глас.

Од 1914. до 1939. године у још 28 држава света представнице слабијег пола изједначавају се с мушкарцима, али... не и у Француској и Италији. У овим земљама тек по завршетку Другог светског рата жене добијају право гласа.

Уједињене нације доносе 1952. године декларацију по којој су, на изборима, жене изједначене с мушкарцима. Нажалост, у неким исламским земљама жене ни дан-дanas немају то право ■



Противници идеје да се жене изједначе с мушкарцима водили су своју борбу. Ова два плаката требало је да покажу колико су сифражеткиње сурове. На првом пише: „Моја супруга је постала члан покрета.

Од тада ми се живот претворио у пакао”. На другом: „Мама је сифражеткиња”.

ске сандучиће, секу телефонске жице између Лондона и Глазгова, подмешу бомбе широм Британије...

Само током 1912. године тада педесетчетворогоди-

књи, ухапшена, на десетине жена окупало се око затвора. Иглама за шешире и оштрим врховима кишобрана насрнуле су на полицајце захтевајући да сместа

су почели на њих да бацају камење, сузавац и ватрометне ракете. Неке од жена једва су извукле живу главу.

Сви ти протести ипак нису дигли довољно прашине. Управо због тога Емили Вајлдинг Дејвисон, која је управо завршила студије, одлучила је да се у Епсому баца под копита коња кога буде јахао Џорџ V, енглески краљ.

Зашто је Черчил поцрвенео?

Емили је постала прва мученица сифражетског покрета скренувши на захтеве жена пажњу не само британске јавности.

А онда је избио Први светски рат. Мушкарци су отишли у борбу, жене су остале код куће. Није им преостало друго него да на најбољи могући на-

жене су 1918. године званично добиле право гласа. Без обзира на закон, схватања неких тешко су се мењала. Чак је и нови премијер Винстон Черчил једном приликом изјавио: „Када сам у Парламенту први пут

„Феминисткињама треба добро испрашити тур. Жене би сигурно нестале када не би имале мушку заштиту”. Њено величанство краљица Викторија



Зар жене да бирају мушкарце?!

Жене у Југославији добиле су право да гласају тек 1945. године, по завршетку Другог светског рата. Слободан Јовановић (1869–1958) био је један од најжешћих противника да то право стекну у Краљевини. Овај угледни правник, професор државног права на Правном факултету у Београду, правни теоретичар светског гласа, писац многих правних, историјских и социолошких дела, сматрао је да жене, чим не служе војску, немају према држави исту врсту одговорности. А пошто је гласање тајно, објашњавао је Јовановић, како би то изгледало да се изабере неки кандидат, а да се при том никада не сазна да ли су га већином гласова изабрале жене или мушкарци?

Енглескиње јесу стекле изборни глас 1918. године, али само оне изнад тридесет година и оне које су студирале. Требало је да прође још једна деценија па да се Енглескиње изједначе с мушкарцима и стекну право да гласају с напуњеном двадесет једном годином.

Финкиње су прве у Европи почеле да учествују на изборима. Било је то још 1906. године. Да у овој земљи жене заиста нису припаднице „слабијег пола” говори и податак да у Финској два најзначајнија министарства воде жене – Министарство иностраних послова и Министарство одбране. Швајцаркиње су последње у Европи добиле право гласа – тек 1971. године ■

шња Емелин Пенкхерст дванаест пута је ухапшена и бачена у тамницу. А када је наредне године Силвија Пенкхерст, њена млађа

ослободила њихову истомишљеницу.

Мушкарци нису остајали равнодушни на ове, све учестије нападе. Када су се сифражеткиње окупиле на демонстрацијама у Нотингему, младићи

Сифражеткиње су се бориле на различите начине – у Лондону су се, на пример, лисицама везивале за ограду Парламента. То је 1914. године учинила и ова жена испред Бакингемске палате у Лондону

у Нотингему, младићи



чин воде битку далеко иза линија фронта. Показало се да припаднице слабијег пола, како се о женама и данас често говори, могу да се ухвате укошта са сваким невољом.

А када су Немци погубили Едит Кавел, британску болничарку која је савезничким борцима помагала да се ослободу из немачког заробљеништва, у британском Парламенту расположење се сасвим променило. Готово сви чланови били су једногласни у томе да је женама требало дати право да изађу на изборе и да гласају.

Лојд Џорџ, који је подржавао сифражетски покрет, изабран је 1916. године за премијера. У року од две године променио је закон и

Емелин Пенкхерст на једном од скупова одржаном на Трафалгар скверу позива масу да оду до Парламента и заложу се да жене добију право гласа. Упркос честим хапшењима, Емелин није одустајала. „Верујмо у Бога, она ће нам помоћи”, знала је често да каже.

угледао жену, поцрвенео сам. Осећао сам се као да ми је ушла у купатило у тренутку када нисам имао ништа на себи”.

Жене су добиле битку, не и рат. И данас су, мада наизглед изједначене с припадницима јачег пола, веома често на радном месту мање плаћене од мушкараца. Толико о равноправности полова ■

В. Софреновић

ПОДАТИКИ
ЗАБАВНИК

5.10.2001.





ПТИЦА ИЛИ СЛОН?

На Новом Зеланду
живеле су мое,
праве пернате
грдосије

Случај је хтео да кљусе које је вукло кола натоварена дрвима липше од изнемоглости баш у Пирамид долини у Северном Кантерберију. Џозеф Хогден и његов син Роб, обојица новозеландски фармери, нису желели да оставе коња на милост и немилост грабљивицама, па су одлучили да га достојно сахране. Десио се то 1936. године.

Када су Џозеф и Роб почели да копају раку, нашли су гомилу костију необичног изгледа. Глас о томе стигао је и до археолога који су убрзо стигли на то место.

Испод површине од четрдесет ари земље и још сто двадесет ари оближње мочваре археолози су нашли остатке скелета око осам стотина птица. Било је то једно од највећих налазишта изумрлих птица икада откривено на свету. Пошто су скелети били добро очувани, научници су лако могли да их саставе и да закључе да је ту „гробље“ двадесет пет различитих врста птица: од мањих, величине ћурке, до џиновских моа.

Висином од готово четири метра издвојила се *Dinornis maximus*, птица која је на равној нози могла да се гледа само са афричким слоном или жирафом, само да су имали прилику да се сретну.

Током еволуције моа је све више почела да се ослања на снагу и на брзину. Крила су јој била све мање потребна тако да је временом изгубила способност да лети. А и како би узлетела кад је примила џиновске размере?

У Пирамид долину већ током прве године ископавања слило се мноштво археолога. Ископали су првих педесет птица које, на њихово изненађење, нису имале ни главу ни врат. Шта су научници могли да закључе? Птице су, игром случаја, доспеле у мочвару и упале у блато из кога нису могле да се ослободе. Пошто су им из блата вирили само вратови и главе, грабљивице су разнеле баш те делове тела. Примерцима птица откривеним дубље у блату остали су цели скелети.

Нађено је и моино јаје, али касно: док је ископавана птица, јаје је испало из остатка скелета и разбило се и у више од две стотине комада. Када је састављено, било је дугачко седамнаест центиметара, а пречник му је износио дванаест.

Зна ли се када су мое нестале с лица планете? Претпоставља се да су још хо-

дале просторима Новог Зеланда када су, око 1000. године, стигли први досељеници са полинезијских острва. А знатно ситније мое живеле су све до 19.

века. Пошто су биле лак плен и дивљим животињама и људима, убрзо су истребљене■

В. С.

двадесет три



ЖИВОТ ПИШЕ ДРАМЕ



Посматрајући земљу која као да се полако дизала према авиону, Дејв Хол је управљао једномоторним „пајпер ленсом“ према танушној писти аеродрома малог града Медине у америчкој држави Охајо.

С његове десне стране Роџер Гатри је баратао дугмадима уређаја за ручну навигацију погледајући сваки час према прозору да би проверио какво је време. Било је фебруарско јутро 1999. године и наилазила је олуја доносећи суснежицу.

Дејв Хол и Роџер Гатри били су специјални агенти Бироа за алкохол, дуван и ватрено оружје (ATF) и летели су за Луизијану на једнонедељну вежбу. У Медину су слетели да би им се придружио агент Ерик Фреј.

Високи и снажни Роџер Гатри био је у централу у Детроиту познат као човек са девет живота. Један је већ био потрошио.

Десет година раније, док је био у специјалној полицији, ушао је у један стан да уручи позив за суд. Само што су се отворила врата, неко му је принео оружје лицу и повукао ороз. Метак је окрзнуо јагодичну кост и откинуо део меса. Сада је преко десног образа имао ожиљак што је његовим зеленим очима давало посебан израз.

Дрвеће, па ништа

Пре него што се Фреј укрцао, допунили су крилне резервоаре горивом. Почео је да дува снажан ветар и видљивост је пала на свега 400 метара. Нису разговарали борећи се с ветром док су у авион товарили Фрејову опрему.

Ставили су је позади поред оружја: авион је сада носио шест напуњених пиштоља и револвера, три аутоматске пушке и граната и метака за недељу дана обуке. У три прслука у самој кабини налазило се по 10 патрона за сачмаре и 200 метака у оквирима.

„Па, да кренемо“, рекао је Ерик Фреј јежећи се од хладноће која је продира-ла кроз његову плаву, најлонску јакну. Хол је ушао кроз предња врата авиона, која су се налазила код седишта до пилотског, и пребацио се на место пилота.

За њим је ушао Гатри, посадио се до њега и чврсто затворио врата. Фреј се попео кроз задња врата и сео на седиште иза пилотског. Авион је убрзо узлетео.

ЧОВЕК СА ДЕВЕТ ЖИВОТА

Кери Кларк се тргао када је изнад своје главе чуо мотор који урла, па снажан тресак. Нешто огромно пробило се кроз гране и пало у шуму

Гатри се окренуо уређају за глобалну позицију и почео да се бави координатама. Само који трен потом бацио је поглед кроз прозор и угледао гране. „Дрвеће!“, викнуо је. То је било све што је успео да каже.

Кери Кларк је навукао патике и кроз суснежицу пошао према својој гаражи да провери ради ли му камион. Био је возач већ 25 година и знао је да, без обзира на снег и лед, мора на посао. Задовољан што је мотор у реду, остао је испод надстрешнице гараже да би се његов пас мало истрчао по башти.

До њега није допро звук малог авиона који је узлетео с писте удаљене око 800 метара од његове куће. Тргао се када је изнад своје главе чуо мотор који урла, а затим тресак. Нешто огромно пробило се кроз гране дрвећа и пало у оближњу шуму.

Где се то налазимо?

Роџер Гатри је отворио очи. Није чуо мотор. Све око њега било је необично тихо. Усправио се на седишту. Био је помало ошамућен. „Где ли се то налазимо?“, питао се. „Да ли сам био у несвести? Шта је са осталима? Јесу ли живи?“

Погледао је у страну и видео Дејва Хола како се без свести бори за ваздух главе наслоњене на инструмент-таблу. „Дејв! Дејв!“, викнуо је и продрмусао га.

Нико се није одазвао. Окренуо се да види шта је са Ериком Фрејом на седишту позади. Чуо је јечање, а видео само крш метала и жица тамо где се раније налазио реп авиона.

Кроз прозор је угледао ватру која се од пробушеног резервоара испод крила летелице ширила према јединим предњим вратима и затворила му излаз.

„Пао је авион! Одмах зови хитну помоћ и спасиоце!“, довикнуо је Кери Кларк својој жени и без јакне излетео, претрчао аутопут и ушао у шуму према месту са ког се дизао густ дим.

Опасни ватромет

Роџер Гатри је откопчао своје сигурносне трегере, устао и провукао се напоље кроз рупу где је до малочас стајао ветробран. Одједном је зачуо пуцњаву, хици су одзвањали у унутра-



Роџер Гатри: „Био сам обучен за све само не за ово што нам се догодило!“

шњости авиона. „То је наша муниција!“, сетио се.

Меци су летели на све стране бушећи рупе на трупу „пајпера“. Његови другови налазили су се унутра и он је морао да им помогне. Окренуо се, превио преко прозора, откопчао Холове сигурносне трегере и покушао да га ухвати за јакну и извуче. Најлонска јакна топила му се у рукама. Ватра се уз крило ближила кабини.

Гатри се поново савио, зграбио каиш Холових панталона и некако успео да човека тешког 80 килограма извуче из кабине. Чим га је спустио на земљу, ухватио га је испод руку и, онако без свести, покушао да одвуче на безбедно растојање од авиона који је горео.

Није успео. Саплео се неозлеђеном ногом о корен дрвета и пао у клизаво блато и лед. Морао је да остави Хола

где га је испустио, сувише близу олупине у пламену. Морао је да извуче и Фреја пре него што плане цео авион.

Чувајући се метака, Гатри је око авиона допузао до задњих врата и ухватио кваку. Није се ни померила. Угледао је Фреја како без свести седи испод крова који се приликом пада срушио на задње седиште. И муниција је била ту, иза Фреја, а ватра се опасно ближила.

Ударио је кваку и врата су се отворила. Пошто је тешком муком откопчао Фрејове сигурносне трегере, извукао га је само који трен пре него што је у кабину продрла ватра. Дошло је до нових експлозија и меци су се звиждећи разлетели изнад његове и Фрејове главе.

Храмљући и клизајући се, довукао је Фреја до места на ком је лежао Хол. Онда је чучнуо, сагнуо главу и окренуо леђа авиону у нади да га неће закачити неки метак.

Као усред рата

Керију Кларку је оно што је угледао личило на ратну борбену линију. Гране дрвећа у пламену падале су дуж 60 ме-

тара дугачке бразде коју је авион направио у тлу између дрвећа. Из олупине која је горела као бакља чуле су се експлозије. Ваздух је био засићен мирисом бензина.

„Има ли кога живог?“, узвикнуо је стрепећи од најгорег. „Има... треба нам помоћ!“, викнуо је Гатри. „Чувај се, унутра је муниција!“ Кларк се сагнуо што је ниже могао. „Ко ли су ови људи?“, упитао се. „Ко то путује авионом пуним оружја?“

Назирао је, кроз густ дим, обресе тројице људи од којих су двојица лежала као мртва, а трећи је чучао повијене главе. Налазили су се сувише близу ватре. Меци су звиждали ваздухом ударајући у снег и одваљујући комаде дрвећа. Пламенови високи најмање пет метара лизали су олупину летелице. Приђе ти ближе, погинуће. Само, ове људе треба спасти!

Кларк се пробио до њих склањајући се од метака иза дебела дрвећа. Гатри му је, надјачавајући хук ватре, викао: „Ми смо агенти ATF. Помози ми, молим те, да ову двојицу извучем на сигурно!“ И заједно су померили Хола и Фреја мало даље, иза дрвета да их штити од метака.

Гатри се, најзад, спустио до њих и покушао да поврати дах. Ускоро је из даљине чуо гласове спасилаца које је позвала Кларкова жена и који су се пробијали кроз блатнаву шуму. Тек тада је био сигуран да је кошмару дошао крај.

И Гатри, и Хол, и Фреј озбиљно су повређени при паду авиона, али су се на посао вратили само шест месеци касније. Нико се није изненадио када је у канцеларију први ушао Роџер Гатри. Зар он није човек са девет живота? ■

Б. Д.

Илустровао Брана Јовановић

УПОЗНАЈ СВЕТ У ШЕСТ И ПЕТ*

Најбољи светски документарни програм

на телевизији ПОЛИТИКА

СВАКОГ радног дана у 18⁰⁵ - * ПЕТКОМ у 22⁰⁵
РЕПРИЗЕ наредног дана 10³⁰ - * СУБОТОМ у 17⁰⁵



ПОНЕДЕЉАК
ГЕОПОЛИТИКА

УТОРАК
СТИЛ ЖИВОТА

СРЕДА
КУЛТУРА, ЦИВИЛИЗАЦИЈА

ЧЕТВРТАК
У ДИВЉИНИ

ПЕТАК
ИСТРАЖИВАЧ

ЛАВ

Човек је прозвао лава краљем животиња, али истина је да је лавица та која одржава трон.

Мужјак лава је животиња племенитог изгледа, али изглед може да превари. У лављем друштву он је пре фигура него вођа. Чопором управља мања и мање упадљива лавица. Женке улове више плена, подижу младунце и уче их оно што лавови морају да знају. Лав влада највише три године, а после тога његово место заузима млађи.

Рођени слепи и беспомоћни, младунци лава су три недеље несигурни на ногама. У поређењу са другим великим мачкама развијају се споро и у прве две године живота зависе од одраслих. Женка обично прихвата било које младунче из било ког легла тако да малишани увек имају довољно хране. Старији младунци добијаће млеко од других женки дуго након што га њихове мајке изгубе. Лавице су много друштвеније од лавова. Веома су добре мајке и ретко се дешава да нека напусти своје младунце када их донесе на свете.

Недавна научна посматрања разобличила су многе легенде о лавовима. Они су лешинари у истој мери у којој су грабљивци. Напад лава изгледа застрашујуће, али лавови нису брзи и лако се замарају. Њихов плен често стоји и посматра их.

Источноафрички лавови хране се са бар 40 животињских врста, од нилских коња па до сомова. Лове чак и друге лавове, а повремено и људе. Изгледа да су им зебре посебна посланица. Ухватити тако велику животињу, савладати



је и потом појести за све лавове је подвиг и касније гозба. Три одрасла лава за пола сата могу, рецимо, да поједу зебру. Понекад лавице носе део плена својим младунцима, али тек када се саме засите. У питању је само жеља за преживљавањем (не себичност) јер уколико

су лавице физички слабе, немогу да окоте још младунца и читав чопор је у опасности. Тога су свесни и лавови, па када се наједу, остају на стражи док лавице не заврше с јелом.

Дужност мужјака је и одбрана граница територије чопора што значи да их лавице и младунци ретко виђају. Као мужјак, краљ животиња зна да буде изузетно нежан и стрпљив када треба и тако надокнађује време које не проводи са породицом.

Изгледа да код лавова, као и код неких других животиња, постоји биолошки механизам контроле рађања. Лавице су веома плодне, али имају много мање младих него што је то теоретски могуће. Израчунато је да мужјак лава мора да се пари 3000 пута како би на свет дошло једно младунче које ће доживети зрелост.

Лављи чопори обично имају тридесетак чланова. Веома је важно здравље и безбедност групе, а не појединца. Лавице се старају за онолики број младунца колико је потребно да би чопор преживео. Оне успевају да се брину о младунцима, да лове и једу и да поред свега тога двадесетак часова дневно проведу излежавајући се. С правом носе титулу краљица животиња.

Човек је више наудио лавовима него што су то они учинили себи. У својој дугој историји лавови су живели у Грчкој, на Балкану, на Блиском истоку и у Азији, где их још има само мало у Индији. Африка је последње царство лавова које се такође смањује ■

БРАМИНО ОРУЖЈЕ И ИНДИРИН ПЛАМЕН

Наши давни преци
нису се борили
само копљима,
стрелама,
сабљама и
буздованима.
Имали су они и
страшније
оружје

Светлећа бездимна граната била је бачена. Густа магла изненада је прекрила све војнике. Са свих страна спустила се тама. Задували су вихори, носιοци зла. Густе и црни облаци, уз заглушну буку, сунули су у небеске висине. Изгледало је као да се читав свет нашао у загрљају страшног оружја, као да га је обузела грозница. Слонови, нашавши се у ватри оружја, у страшном су страху бежали.

Овако је у познатом спеву „Махабхарати“, старом најмање три хиљаде година, описано неко страшно, свеуништавајуће оружје.

На основу археолошких ископавања неки стручњаци су дошли до закључка да се наши давни преци нису борили само копљима, стрелама, сабљама и буздованима. Зашто су, на пример, питају се они, зидови главног града старе хетитске државе Хатуше не само порушени, већ и на неки начин истопљени што иначе није случај код обичних ратних пожара? Откуд на тврђавама Дандалик и Екос у Ирској, на гранитним одбрамбеним деловима, трагови пожара тако јаког да на неким местима подсећају на зидове превучене стакленом глазуром?

Опис свеуништавајућег оружја у „Махабхарати“ подсећа нас, због његове разорне снаге, на савремено, можда чак и атомско оружје. У наставку овог описа говори се о хиљадама запрега и слонова које је страшна експлозија претво-

рила у прах и пепео. Они који су имали срећу да јој умакну бацали су се, пре но што је битка и била завршена, у реку да би са свог одела, коже и оружја спрали смртоносни прах који се стварао у експлозији.

У старој Индији то оружје је називано „Брамино оружје“ и „Индири-н пламен“, Келти су га звали „уметност грома“, а у Средњој Америци „машмак“. Акадски цар Нарам, чије је царство подигнуто на просторима некадашњег сумерског, имао је такозвано „оружје богова“ које је непријатеља претварало у пепео.

И вавилонски краљ Хамураби имао је нешто слично, само се то звало „велика Мардукова сила“. Ратни успеси Асираца били су, претпоставља се, повезани с неком врстом „оружја богова“ које су називали „Асурова невероватна сила“.

Асирски краљ Солмансар наредио је да се запише да је он у борбама као оружје употребио „Асурову невероватну силу“ коју му је дао сам бог Асур, а да га је бог Нергал научио како да њиме рукује. Стари извори помињу неко оружје још страшније од Асуровог којим није могао да рукује само један човек, већ су за то била потребна четири ратника.

У многим легендама могу се прочитати и описи летећих кочија између којих су се одвијале праве битке. И више од тога: те кочије су, као данашњи авиони, бомбардовале и разарале насеља на земљи. Очевидац једног таквог напада непријатељских летелица – летећих кочија – подробно је описао тај догађај: „На небу смо прво опазили нешто што је личило на љубичаст облак, а тренутак потом на пламене језике. Из не-

чег на небу полетело је много светлећих стрелица уз тресак који је подсећао на хиљаде бубњева. Милиони стрелица са златним крилцима експлодирало је пред нашим очима. Ужасно је било слушати њиштање коња док су падали погођени тим стрелама као и трубљење слонова палих од експлозије“.

Коришћење „Браминог оружја“ није било увек дозвољено. „То страшно оружје, пред којим нема одбране, никад не смеш употребити против људи јер оно може да сажеже цео свет. Ако те нападне нељудски непријатељ, о, човече, само онда у борби употреби га против непријатеља да би га уништио!“

Тим речима био је опоменут један од јунака „Махабхарате“. Није немогуће да се у овом епу описује оружје које ми још не познајемо ■

К. В.

РЕКЛИ

СУ О ПОЉУПЦУ

Само један једини пољубац може човеку да уништи читав живот.

Оскар Вајлд
ирско-енглески писац
(1854–1900)

Један пружа образ, а други љуби. Један зарађује новац, а други га троши.

Џорџ Бернард Шо
енглески књижевник
(1856–1950)

**У ЉУБАВИ
УВЕК ПОСТОЈИ
ОНАЈ КОЈИ
ЉУБИ
И ОНАЈ ШТО
ПОДМЕЋЕ
ОБРАЗ.**

Француска
изрека



**ПОЉУБАЦ ЈЕ
СУСРЕТ
НАЈВЕЋИ НА
СВЕТУ.**

Јован Дучић
српски песник и дипломата
(1871/72–1943)

**Само једном се
љуби, све је
остало пракса.**

Омиљена изрека
београдских момака
шездесетих година
прошлог века



**ОХ, КОЛИКО
СЕ САМО
ЛАЖИ КРИЈЕ
У ЈЕДНОМ
ПОЉУПЦУ!**

Хајнрих Хајне
немачки песник
(1797–1856)

**Звук пољупца
није гласан као
пуцањ топа,
али његов
одјек траје
много дуже.**

Оливер Вендел Холмс
амерички писац
и физичар
(1809–1894)

Мој први пољубас



КАД НАЂЕШ ШТО НЕ ТРАЖИШ

КОЛУМБО ИЗ ТРАНСИЛВАНИЈЕ

У једној од својих песама индијски песник Тагора између осталог, каже: „Идем и губим свој пут; тражим што не могу постићи а постижем што не тражим”. То не само да се свакоме од нас може догодити, него се дешавало и многим великим људима. Није само Колумбо тражио Индију, а пронашао Америку. Слично је било и са јунаком ове приче

Шандор Чома Кереш родио се 1784. године у тадашњој Аустроугарској, у месту Кереш, у домовини чувеног грофа Дракуле – Трансилванији. Његова породица припадала је шеклерима, сиромашним племићима који су као крајишници имали задатак да бране југоисточне границе Угарске од напада Турака. Да би могао да се школује, Чома је радио као ђак-слуга спремајући учioniце. У вишим разредима давао је часове млађим, богатим ученицима. И као што су сиромашни а вредни ђаци обично и занесењаци, тако се и овај упорни младич за време својих не баш лаких гимназијских дана заветовао да ће отићи у Азију и открити праомовину Мађара за које је био уверен да оданде потичу. Његово даље школовање било је подређено овом циљу.

Као сјајан ученик, Чома добија стипендију за студије у Немачкој. Са знањем енглеског и арапског језика, враћа се у Трансилванију одакле полази у Азију да оствари свој наум. На пут је кренуо пешице.

Под новим именом

Путујући у замишљену прапостојбину Мађара, Шандор Чома Кереш задржао се и у нашим крајевима и научио наш језик. А онда иде даље: од Родоса, преко Египта до Сирије. Из Сирије креће за Месопотамију. Да би стигао до Багдада, реком Тигар спушта се сплавом. У Багдаду се придружује једном каравану и заједно са бедуинима до-

лази до Техерана. Прошла је већ цела година откако је кренуо из домовине.

Већ прилично заморен путовањем, Чома проводи зиму у Техерану као гост двојице британских официра. У рано пролеће оставља им своје европско одело, дипломе и пасош. Креће пут Монголије обучен као Азијат и под новим именом – Сикандар Бег. (Још од доба великог Алек-

сандра Македонског азијско име за Александар јесте – Сикандар).

И тако, путујући, Шандор Чома Кереш, по новом Сикандар Бег, стиже и до Хималаја. Пошто је безуспешно покушао да се пробије кроз планинске венце, он кроз Кашмир иде натраг у Индију. Ту се сусреће са енглеским истраживачем Муркрофтом који га саветује да обавезно научи тибетски језик који је у Монголији један од важнијих, па му може помоћи у његовој потрази за прапостојбином Мађара. Упорни Чома поново одлази на Хималаје и код једног ламе учи овај језик.

Те 1823. године зима је била неуобичајено јака. Чома и његов учитељ четири месеца нису излазили из своје пећине. Умотан у овчију кожу, Чома се упознавао са књижевним благом Тибета. И ту је судбина умешала своје прсте. Њега је толико задивила ова, Европљанима дотад потпуно непозната култура, да је одлучио да извесно време прекине своје путовање и састави тибетско-енглески речник, тибетску граматику, преглед књижевности и кратку историју Тибета. (Е, да је знао да ће та станка у путовању потрајати читавих двадесет година!)

Можда је тако боље

Одлучан да своју замисао и оствари, Чома се спушта са Хималаја и кроз једну клисуру долази до најближе енглеске планинске постаје. После првог шока што виде једног Европљанина који стиже са хималајске стране, војници му омогућавају да ступи у везу са

британским конзулом у Индији. Чома добија и моралну и материјалну подршку и враћа се, задовољан, на Тибет.

Доктор Жирар, први истраживач ових простора који се занимао за тибетанску медицину, посетио је Чому у његовом манастиру Канум 1829. године. Белешка о овој посе-

ти је драгоцене јер Чома није волео да говори о условима свог рада. Жирар прича да је Чома по цео дан седео у хладној ћелији самостана умотан у вунену хаљину, хранећи се само тибетанским чајем направљеним од лоја јака који је био таквог укуса да многи истраживачи Тибета никако нису могли на њега да се привикну, чак ни као додаток јелу. Иако је у манастирској остави било меса, оно је Чоми, који није имао новца, било недоступно. За њега је био празник када би уштедео довољно новца да сазиде огњиште у соби. Посебно му је било тешко да набави текстове које је желео да понесе са собом. С обзиром на то да су књиге руком исписивали калуђери, рукописи су били веома скупи.

Ипак, посао се полако приводио крају. Са групом кулија који су носили рукописе Чома долази у Калкуту. Ту, у једној соби библиотеке Азијског друштва, окружен кутијама пуним књига и једним душеком, проводи наредне године каталожски сређујући рукописе и пишући монографије о тибетанској књижевности. Прича се да му се толико журило да заврши с тиме и коначно настави своје прекинуто путовање да четири године уопште није излазио из своје собе, осим да прошета по ходницима зграде.

Посао је најзад био готов, а Чома спреман да крене даље у централну Азију, у потрагу за праомовином и коренима мађарског језика. Из Калкуте одлази пешице, преваљује шестсто километара и стиже у Дарџинг на североистоку Индије. Али, ослабљен од година напорног рада, не успева да настави пут. Добија грозницу и умире после три недеље.

Тибетско-енглеским речником и граматиком овај велики научник и занесењак пружио је европским истраживачима могућност да даље откривају један свет који се хиљаду година развијао иза неприступачних Хималаја.

Што се његове животне жеље тиче, каснија истраживања показала су да Монголија није била прапостојбина Мађара и да мађарски језик нема никакве везе са овим просторима.

Можда је и боље што то Шандор Чома Кереш никада није сазнао

Ана Ђокић

—двадесет девет

ШУМА ИСКРИВЉЕ

Задатак контраобавештајних служби је да онемогуће података на противничку страну

3

натан део контраобавештајног рада усредсређен је на место, време и начин на који непријатељски шпијуни ступају у везу са својим контролорима.

Контраобавештајне службе упошљавају врхунски обучене људе који су, по правилу, вични употреби високе технологије, али пре свега умеју добро да расуђују и имају развијену интуицију како би се што боље супротставили лицима на која се сумња да су непријатељски шпијуни.

Због многих али неизбежних облика обмане и преваре у вези са пословима службе, контрашпијунажу често називају „шумом искривљених огледала“■

ДЕТЕКТОРИ

Многи уређаји усавршени су управо ради откривања супарничких шпијуна. Пошто су шпијуни употребљавали тајне радио-станице, контраобавештајци су изумели сложене гониометре и друге технике за праћење кретања осумњичених. На пример, и совјетски КГБ и амерички FBI употребљавали су невидљиви прах да би потајно узели отиске прстију и стопала шпијуна. Прах је било могуће „читати“ помоћу нарочите опреме. Осим праха, у присмотри се и данас користе усавршене камере са телеобјективима■

УРЕЂАЈИ ПРОТИВ ПРИСЛУШКИВАЊА

Обавештајне службе често употребљавају разноврсне прислушне уређаје, такозване „бубе“, да би сазнале садржај важних разговора. Као одговор на ово, контраобавештајне службе развиле су посебну електронску опрему и технику за откривање „буба“■

ПРОТИВПРИСМОТРА

Циљ противприсмотре је да омогући безбедне услове и омете непријатељску присмотру. Ова вештина нарочито је важна агентима који се баве опасним подухватима као што су посета „мртвој јавки“ или сусрет са „везом“. Примењују је екипе посебно обучених агената који одржавају међусобну везу путем радија. Штавише, да би избегли скретање пажње на себе, они понекад морају да се преруше■

ЛЕГИТИМАЦИЈА СОВЈЕТСКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ СМЕРШ

СМЕРШ је био контраобавештајна служба која је деловала унутар совјетске армије током Другог светског рата и непосредно после њега. Скраћеница значи „Смрт шпијунима“■



„БЕЗ ШПИЈУНА“

Припадници контраобавештајних јединица америчког FBI усвојили су ову незваничну значку да би показали своју оданост очувању Америке без присуства страних агената. Значка није била званична■



НИХ ОГЛЕДАЛА

непријатељске обавештајце у послу и спрече преношење

ПРЕСРЕТАЊЕ ПИСАМА

Шпијуни користе и обичну пошту за слање порука служећи се шифром, тајним рукописом или микротачком у писму. При том, најбољу заштиту од откривања налазе у огромном промету писмоносних пошиљки које је заиста тешко проверавати. Kontraобавештајци који претражују поштанске пошиљке (што може да буде неизводљиво без судског налога) надају се да ће „пресрести“ писма неких шпијуна тако што ће се усредсредити на адресе осумњичених. Писма отварају посебни стручњаци чији је рад умногоме олакшан најновијим алаткама и материјалом – преписку отварају и затварају тако вешто да је побуђивање сумње код примаоца готово искључено■

ДЕТЕКТОР „БУБА” СМЕШТЕН У

АКТН-ТАШНУ

Опрема се користи хватањем радио-таласа у потрази за прислушним уређајима. Откривене сигнале показује осцилоскоп■

Д. П.



НЕВИДЉИВИ ПРАХ

Да би поставили замку шпијуну уљезу, агенти контраобавештајне службе постављају невидљиви прах који се после додира с људском кожом испитује под ултраљубичастом светлошћу■



ЗНАК МИ5

Унутрашња контраобавештајна служба у Британији позната је као МИ5. Током Другог светског рата постигла је невероватан рекорд у хватању немачких шпијуна■



УКРШТЕНЕ РЕЧИ



ВОДОРАВНО: 1. Тканина, сукно, платно, 2. Сlike малих богова љубави у римској уметности, 3. Град у Франуској – Водена животиња, 4. Мера за тежину – Упитна заменица, 5. Ознака за обим – Део кошуље, 6. Малено – Ознака за исток, 7. Атлетичари који се баве бацачким дисциплинама, 8. Земљина мера – Огрлица, ниска, 9. Сужањ – Седми месец, 10. Завршити окопавање, 11. Град у Црној Гори

УСПРАВНО: 1. Врста плеса – Смер у уметности (16–18. век), 2. Име редитеља Кустурице – Држава у северној Африци, 3. Врста инсекта – Неугодан осећај, 4. Својеручно (скр.) – Цртани филм са слике – Ауто-ознака за Панчево, 5. Катран – Онај који вози кочије, 6. Одисејево острво – Скинути обућу, 7. Фигуре – Шведски писац Ларс

БЕЛА УКРШТЕНИЦА

Број црних поља је означен у загради на крају описа.
ВОДОРАВНО: 1. Име и презиме француског песника са слике (0), 2. Курјак – Прибор (1), 3. Козачки поглавица – Екипа (1), 4. Име глумице Дерек – На ову страну – Прво слово (2), 5. Поседовати – Омотач, омот (1), 6. Император – Апарат (1), 7. Писмена потврда (мн.) – Кинеска мера за тежину (1), 8. Уметничко украшавање предмета од дрвета (1), 9. Река у Немачкој (1), 10. Упишите: Љ. А. – Река у Аустрији (1), 11. Претњом изнуђен новац (мн.) (0), 12. Плод дивље руже (0), 13. Исток–југоисток (скр.) – Ознака за алт (1), 14. Нација (0)

УСПРАВНО: 1. Дело Лазе Лазаревића – Тип руског авиона (1), 2. Примена аутомата у производњи (0), 3. Гласно дисање у сну, хркање, хрка – Циркуско борилиште – Област у Грчкој (2), 4. Ознака за литар – Покрет руком, гест – Жена очевог брата – Ознака за обим (3), 5. Португалски фудбалски клуб – У неко време (1), 6. Мембрана – Гозба (1), 7. Комедија Бранислава Нушића – Енглески хуманиста, Томас – Ознака за запад (2), 8. Проводити летњи одмор (0), 9. Америчка телевизијска наградa – Показна заменица (1), 10. Индијски еп (0)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	S	A	R	L	B	O	D	L	E	R
2	V	U	K	M	O	P	R	E	M	A
3	A	T	A	M	A	N	M	T	I	M
4	B	O	M	O	V	A	M	O	M	A
5	I	M	A	T	I	M	O	V	O	J
6	C	A	R	M	S	P	R	A	V	A
7	A	T	E	S	T	I	M	T		N
8	M	I	N	T	A	R	Z	I	J	A
9		Z	A	R	M					
10	L	J	A	M	I	N				
11	U	C	E	N	E					
12	S	I	P	A	K					
13	I	J	M	M	A					
14	N	A	R	O	D					



●	1	2	3	4	5	6	7
1	T	E	K	S	T	I	L
2	A	M	O	R	E	T	I
3	N	I	M	■	R	A	K
4	G	R	A	M	■	K	O
5	O	■	R	U	K	A	V
6	■	M	A	L	O	■	I
7	B	A	C	A	Č	I	■
8	A	R	■	N	I	Z	
9	R	O	B	■	J	U	L
10	O	K	O	P	A	T	I
11	K	O	L	A	S	I	N

ПИТАЛИЦА

Напишите ћирилицом (штампаним словима) назив за становницу (две) азијске државе. Ако ту исту реч прочитате латиницом добићете стоти део једне новчане јединице. Која је то реч?

РЕШЕЊА НА СТРАНИ 49

МОЗАИЧКА ОСМОСМЕРКА

У мрежу су уписана почетна слова европских градова чије називе треба уписати у неком од осам смерова. У означеним пољима добићете назив града на Рајни (слика).

АТИНА, БАКУ, БАРСЕЛОНА, БЕРН, БЛЕД, БОРДО, БРЕМЕН, БУДИМПЕШТА, ВАЛОНА, ВАРНА, ВЕРОНА, ГАН, ДАБЛИН, ДАВОС, ДРЕЗДЕН, ЂЕНОВА, ЕСЕН, КАЛЕ, КЕЛН, ЛИОН, ЛИСАБОН, ЛОНДОН, МАЛМЕ, НАНТ, НАПУЉ, НИЦА, СЛИВЕН, СОЛУН, ТАЛИН, ФОБА

Б	Р	Е	М	Е	Н						Д	
	В	Е	Б	У	Д	И	М	Р	Е	Ш	Т	А
			Л		Д	И			Д			Г
	Б			А	Н	О	Л	Е	С	Р	А	Б
А	С		О		К	О		Б	О	М		
Т	Л								А			Б
			Б				Б			Д		В
				Ф					В		Ш	С
				Н	К		Л	Н				



СКАНДИНАВКА



					ГЛУМА И СПОРТ	ОКЕАН ОД ДАСАКА (МН.)	ЧУВЕНИ АМЕРИЧКИ ГЛУМАЦ	НИНЕР- ЈАНИ ГЛУМЦА БЕРЧЕКА	СВЕДОК НА ВЕРЧАЉУ	ГЛУМА И СПОРТ	МЕНИ ИЗ ПРТАВОГ ФИЛМА. ПИКСИЈЕВ ДРУГАР	ЕГИПАТ	ВРСТА МИНЕРАЛА. ЛИСТУН	СТАРО ИМЕ ВИСА	СИМБОЛ ПРЕДАЈУ
					ДИМБАК	О	Дџ	А	К	Ф. КОМПО- ЗИТОР ЛЕО ИЗВРНИТИ НАПАД		Е			В
					ДИАН ПОБУНУ	Р	О	В	У	Н	И	Т	И	С	Е
					13. И 14. СЛОВО АЗБУКЕ		Н	ИДУСТР. БИЉКА ПЛУЊНИ МЕХУРИ	М	А		САЛВАДОР (СКР.) ПРАСТА- НОВНИК БАЛКАНА	С	А	Л
					ИМЕ ГЛУМЦЕ ГАРДНЕР	А	В	А	ГЛАС ЗМИЈЕ АПАРАТИ ЗА МЕНАЊЕ	Р		И	К	АМЕР. СТАРО- ГРИЧКИ ГРАДИТЕЉ	А
АМЕРИЧКА ГЛУМЦА СА СЛИКЕ, ДОБИТИЦА ОСКАРА 1968. "СЛУЧАЈНИ ТУРИСТА"	ДРАГОСТ УЧИШЕН	М	МЕТАР НАКАНА	ДЕПОЗИТ, ЗАЛОГ	ФИЛМ ГЛУМЦА СА СЛИКЕ ДОД- ЉЕВАЊЕ	Т	Е	Л	М	А	И	Л	У	И	Љ
	Д	И	Н	А	Д	Е	Ј	В	И	С	НАРОД У ПЕРУУ ЧУВЕНИ ГРАДИТЕЉ ВИОЛНА	И	Н	К	А
ФИЛМ ДОНА ВЕЈНА	А	Л	А	О	СЛАТКИ СОК БИЉКА ИСТОК	Н	Е	К	Т	А	Р	ГРСТЕНИК ЧУВЕНИ У МИНИ.Т. ТИЗНУ	Т	С	
ДЕЛОВИ НЕЧЕГА	К	Д	М	А	Д	И	О	С	И	М	ЛЕГЕНДА ТЕЛЕВИ- ЗИЈА (СКР.)	М	И	Т	
СПОРТ КОЗИМ СЕ ГЛУМЦА СА СЛИКЕ АКТИВНО БАВИ И ПОСТИЖЕ СОЛИДНЕ РЕЗУЛТАТЕ	РЕКА У ГАНЕ СЕМБОР	Б	Е	Е	УЗВИКУ КОРИЦИ ПРИДЛУМ	О	Л	Е	ГЛ. ГРАД ГРЧЕ С.В.	А	Т	И	Н	А	
	С	Т	Р	Е	Л	И	Р	А	Р	С	Т	В	О	ВОЛТ ОБИМ	В
САМО ГЛАСНИК	О	СКОКО ПОДРУЧЈЕ (МН.)	А	Т	А	Р	Ф	КРЕТАТИ СЕ ХОДАТИ	И	С	И	ИЗУМЛА ИПЦА	М	О	А

ИЗНОГУД ЗА УСПОМЕНУ И ДУГО СЕЋАЊЕ

У ВРЕМЕ СВОЈЕ НАЈВЕЋЕ СЛАВЕ
БАГДАД ЈЕ ПРИВЛАЧНО ПУТНИКЕ
СА СВЕ ЧЕТИРИ СТРАНЕ СВЕТА.
(МИСАО ДА ЈЕ ЗЕМЉА ЛОПТА НИ-
КОМЕ, ЧАК НИ У ЕВРОПИ, ЈОШ НИ-
ЈЕ ПАДАЛА НА ПАМЕТ.)
А СВЕ ТЕ ЧЕТИРИ СТРАНЕ СВЕТА
БИЛЕ СУ ПУНЕ ТАЈНИ...



У БАГДАД СУ ПРИСТИЗАЛИ
И ЗНАНИ И НЕЗНАНИ...

ЈЕДНОГ ДАНА,
У БАГДАДСКОМ
МУЗЕЈУ...

А ЕВО СМАРАГДА ЗВАНОГ "ВЕЛИЧАЈСТВЕНИ" КО-
ЈИ ЈЕ НАРОД ПОКЛОНИ НАШЕМ ВЕЛИЧАЈСТВЕНОМ
КАЛИФУ НА ДАН СМРТИ ЊЕГОВОГ ПРЕТ-
ХОДНИКА!



КРАЂА У МУЗЕЈУ?
ПА ТО ЈЕ
НЕЧУВЕН
ЗЛОЧИН!



СТОП!



ЗНАТЕ
БЕГ КО СЕ ТОЛИКО
УЗБУДНО!
ВЕЛ. БЕЗ. ИЗНОГ. КОЈИ
ЖЕЛИ ДА ПОСТ. КАЛ.
УМ. КАЛИДА.



МОЖЕМО ДА НАСТАВИМО...

СМЕСТА
МИ ДОВЕДИ-
ТЕ ЛОПОВА!



ЕВО ПА,
О ВЕЛИКИ
ВЕЗИРЕ!



КО СИ ТИ?

油揚げ
のかん詰
め



А ШТА МУ ТО
ЗНАЧИ?

РЕК'О БИХ
ДА ПОМИЊЕ
НЕКЕ САРДИНЕ...
АЛ' НИСАМ
СИГУРАН!



РАЗУМЕМ ЈА ВАШ ЈЕЗИК,
ПОШТОВАНИ ВЕЛИКИ
ВЕЗИРЕ! ЈА НИСАМ
ЛОПОВ! ЈА САМ ЈАТА-
ТАТА КАДЕРАТЕ!



ПА, АКО НИ-
СИ ЛОПОВ,
ЈАМАМОТО...

ЈАТАТАТА!



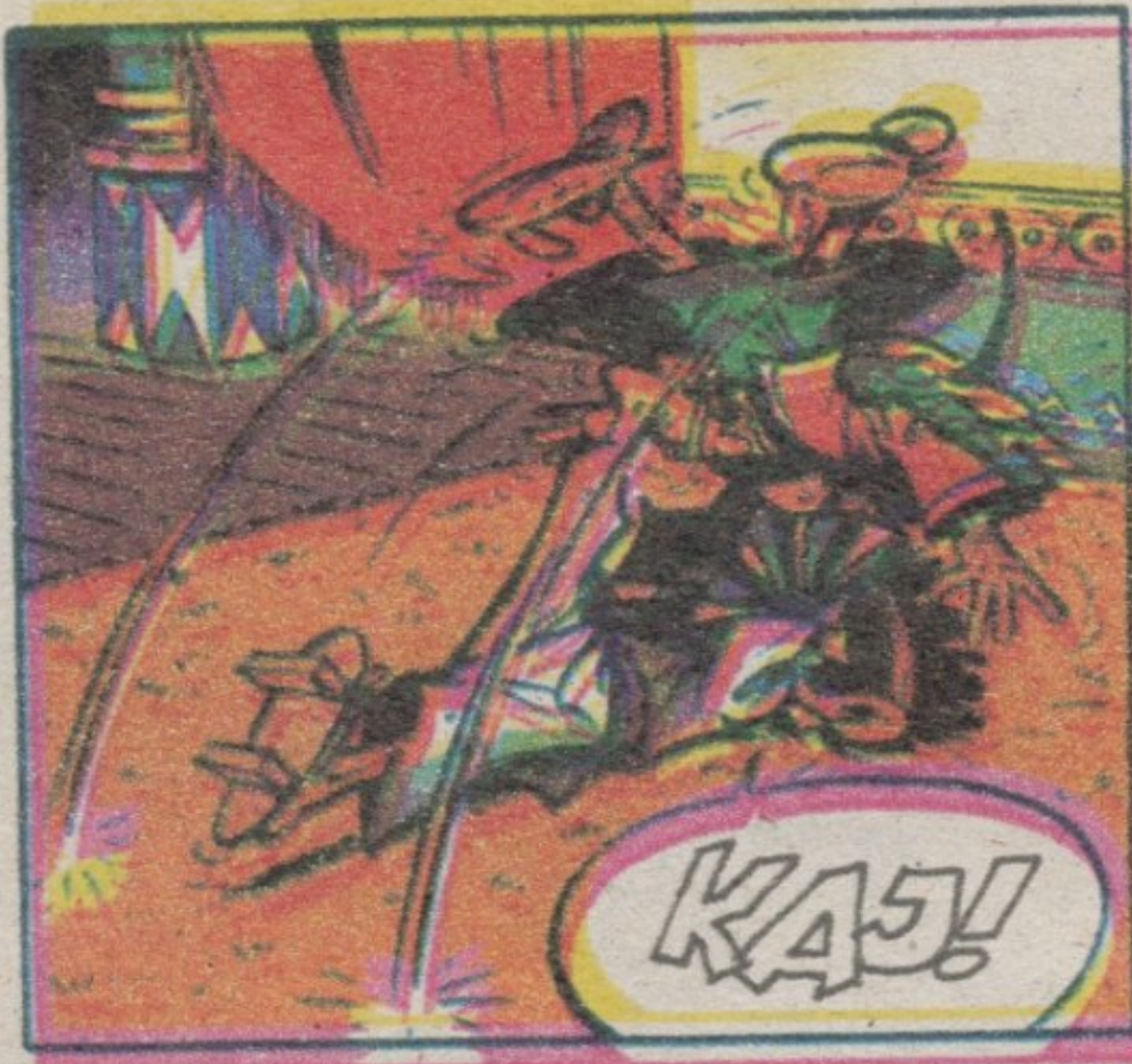
ИЗВИНИ, НЕ ЗНАМ ЗАШТО
САМ ТЕ НАЗВАО ЈАМАМОТО...
ХТЕДОХ РЕКИ ГОС'Н КАТЕ-
ФАТЕ...

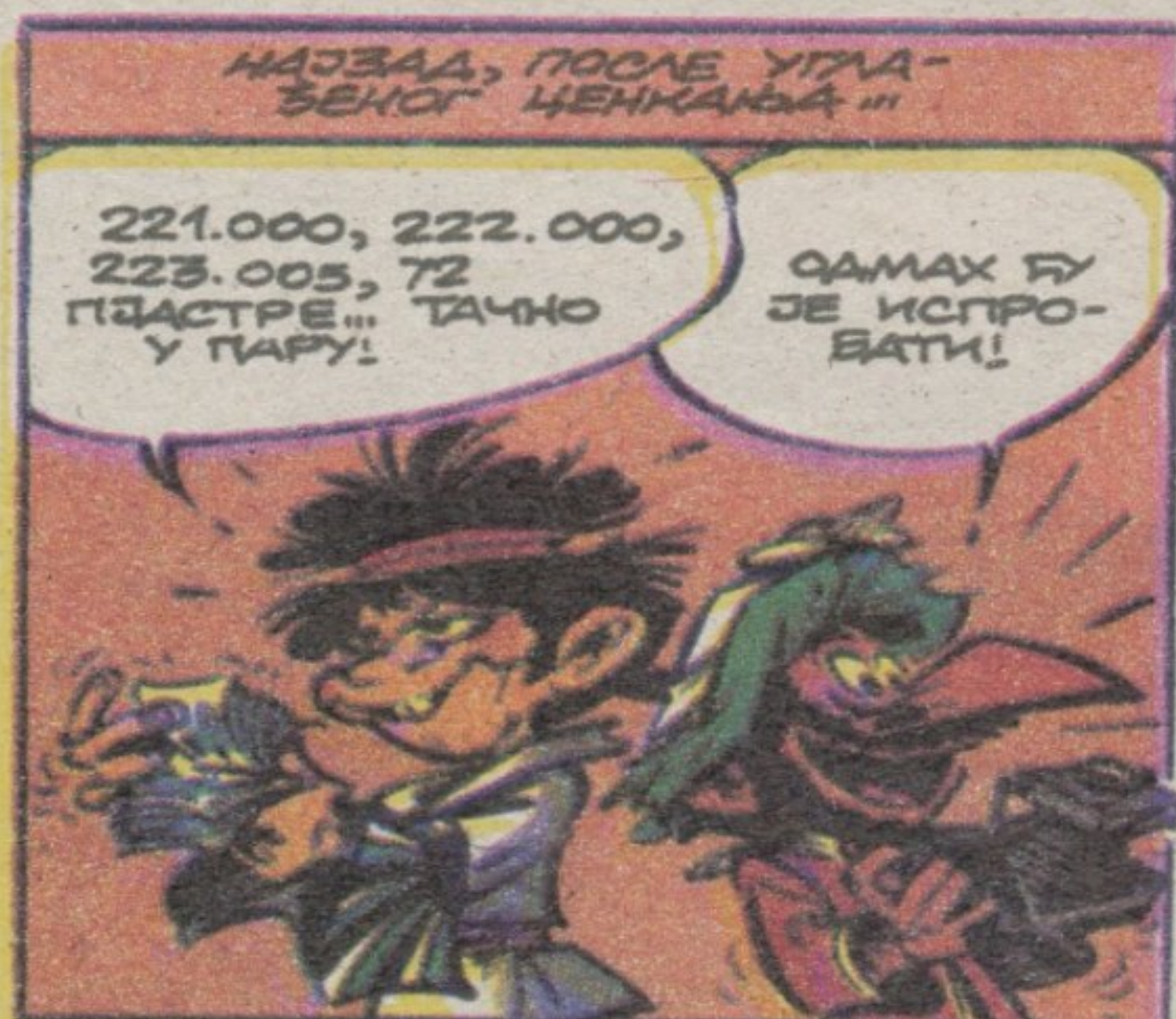
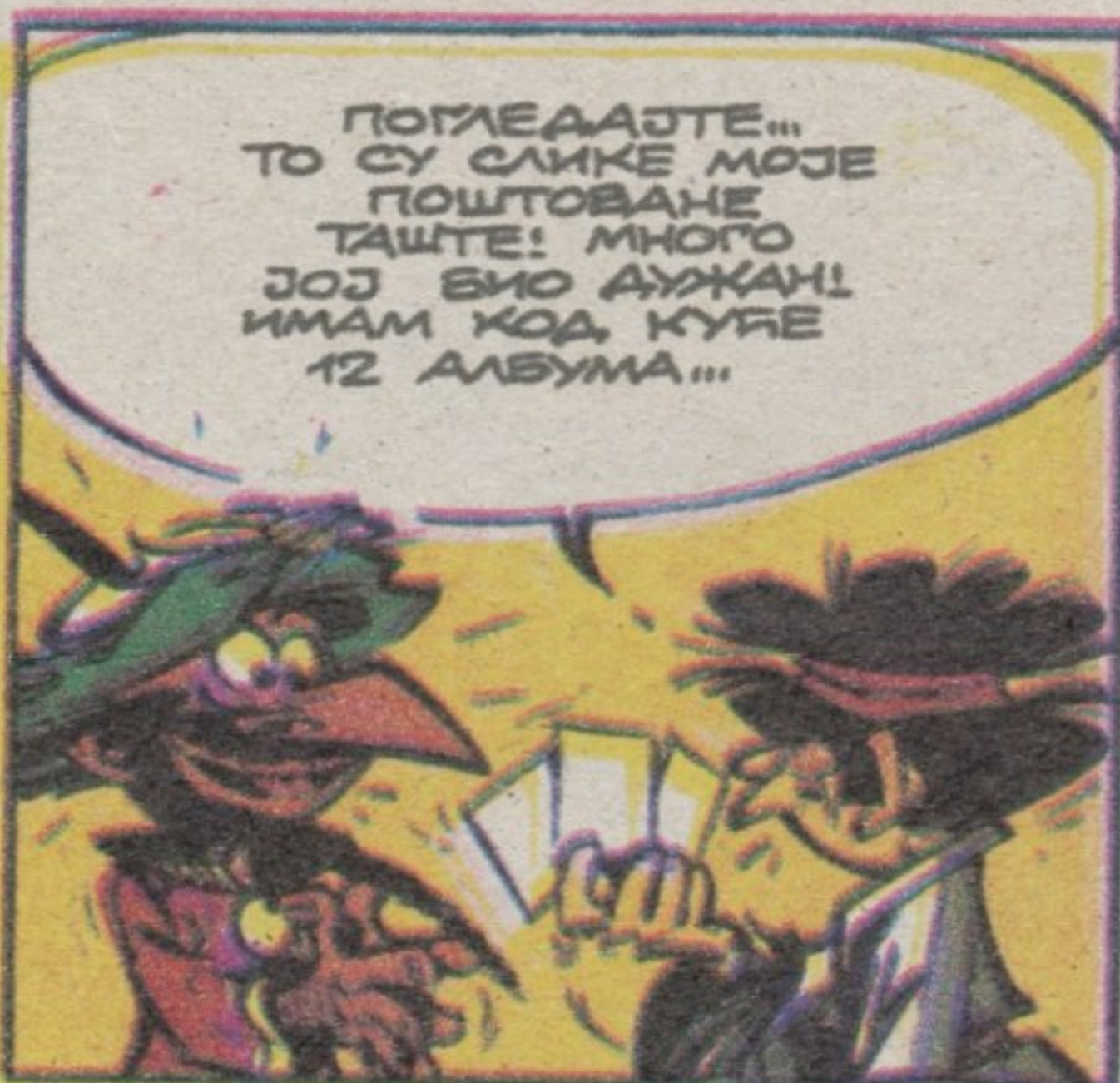
КАДЕРАТЕ, СВЕТАИ ВЕ-
ЗИРЕ! КАДЕРАТЕ!

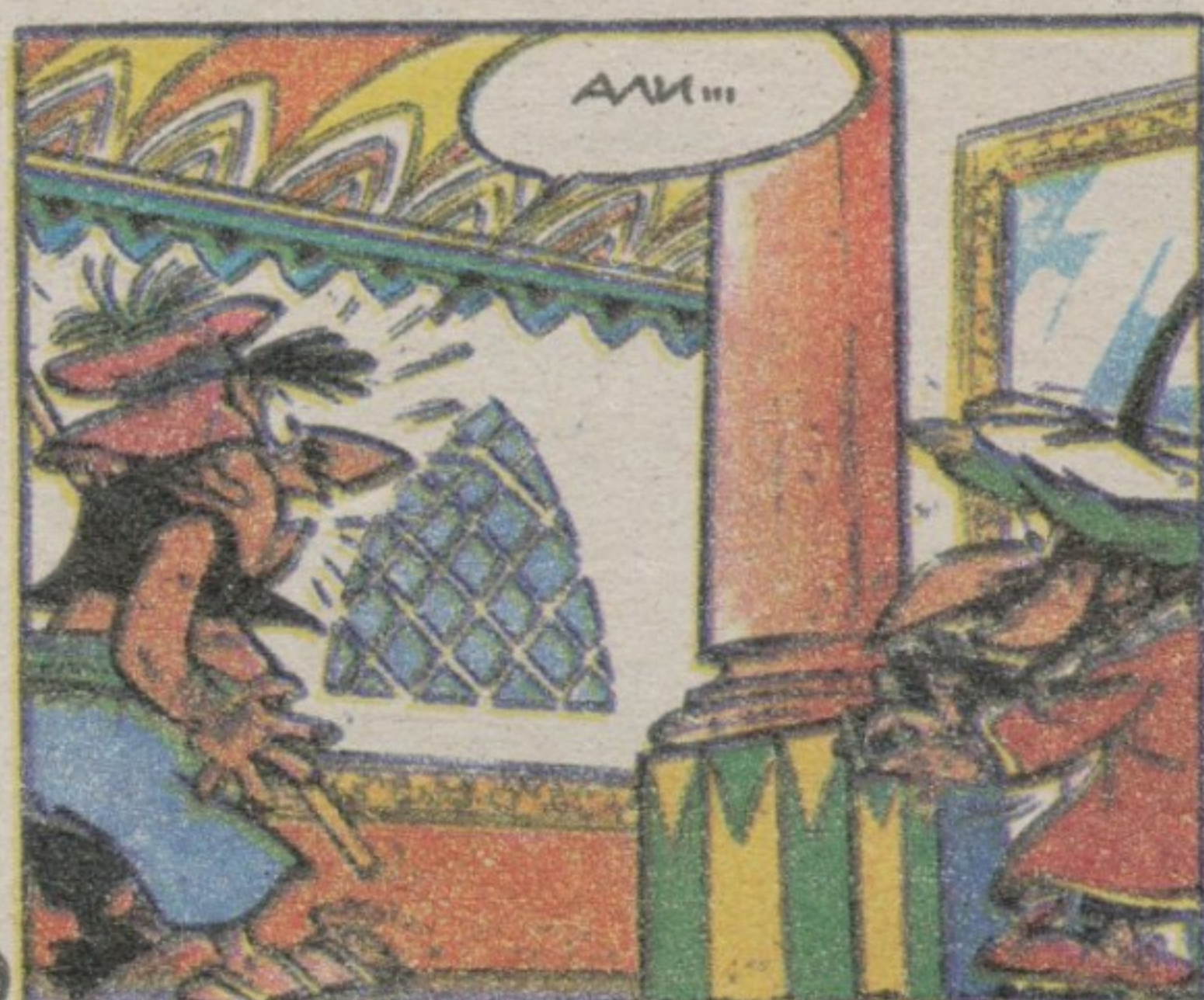


ДОБРО, ДЕ!
НЕГО... ГДЕ ЈЕ
СМАРАГА?















КАД ЗАСВИРА

Ула 1995. године у пећини Дивје бабе у Словенији археолози су нашли део бутне кости медведа. Иако је поломљена са обе стране, кост има два правилна кружна отвора. Откриће је изазвало велико узбуђење међу научницима. Да ли је Иван Турк са групом словеначких археолога наишао на музички инструмент стар више од тридесет пет хиљада година? Ако јесте, то значи да су неандерталци знали да направе и да свирају на некој врсти флауте.

Како окаменити глас?

О неандерталцима се увек говорило као о нашим далеким прецима који су били на врло ниском степену

Ако су знали да праве музичке инструменте, човекови далеки преци можда и нису били на тако ниском степену развоја како се веровало



Можда су на овим костима с отворима наши далеки преци знали да засвирају још пре 26.000 година. Мишљења стручњака су опречна

НЕАНДЕРТАЛАЦ



Кромањонске ударалке које се чувају у украјинском граду Мезину, где су и нађене

изум цивилизованог света. Ископавања у пећини Дивје бабе у Словенији само су једно у низу открића у последњим деценијама прошлог века.

У каменолому Шулен у Белгији археолози су ископали кости мамута старе између четрдесет и педесет хиљада година. Оне такође имају правилно распоређене кружне отворе по себи. Слични инструменти нађени су у Француској и у шпанској покрајини Баскија.

Боб Финк, музиколог из

Саскачевана у Канади, чак је успео да извуче сасвим правилне тонове свирајући на флаути из пећине Дивје бабе. И Џел Атема, флаутиста и професор биологије на Универзитету у Бостону, затварајући и отварајући прстима отворе на кости медведа, успешно је одсвирала неколико тонова на копији неандерталске флауте.

Све су то измишљотине, тврде други научници који доказују да кружне отворе на нађеним костима нису издубили наши

развоја. Можда, ипак, нису били баш толико примитивни?

Људи који су проучавали нађене скелете доказују да се по положају језичне кости може закључити да су неандерталци, баш као и људи данас, били способни и да певају. А глас, као најфинији инструмент, није могао да се окамени и тако сачува за будућа поколења. Ако су користили најједноставније инструменте, бубњеве на пример, вероватно су их правили од дрвета и коже, органских материјала који такође нису могли да буду сачувани као доказ да су неандерталци можда певали и при том давали ритам ударајући у бубњеве.

Откриће словеначких археолога само потврђује теорије појединих научника који покушавају да докажу да инструменти нису

ЗВУК ИЗ ДОБА ЈУРЕ

Претпоставља се да су, пре сто педесет милиона година, диносауруси били прве животиње способне да се оглашавају. Биљождер хадросаур није био велик растом, на телу није имао заштитни оклоп и кретао се прилично споро. Да би се спасли снажнијих и бржих животиња, хадросаури су морали да се збију у гомилу и користе сва чула не би ли умекли природним непријатељима. А да би могли међусобно да се споразумевају, морали су да испуштају звуке.

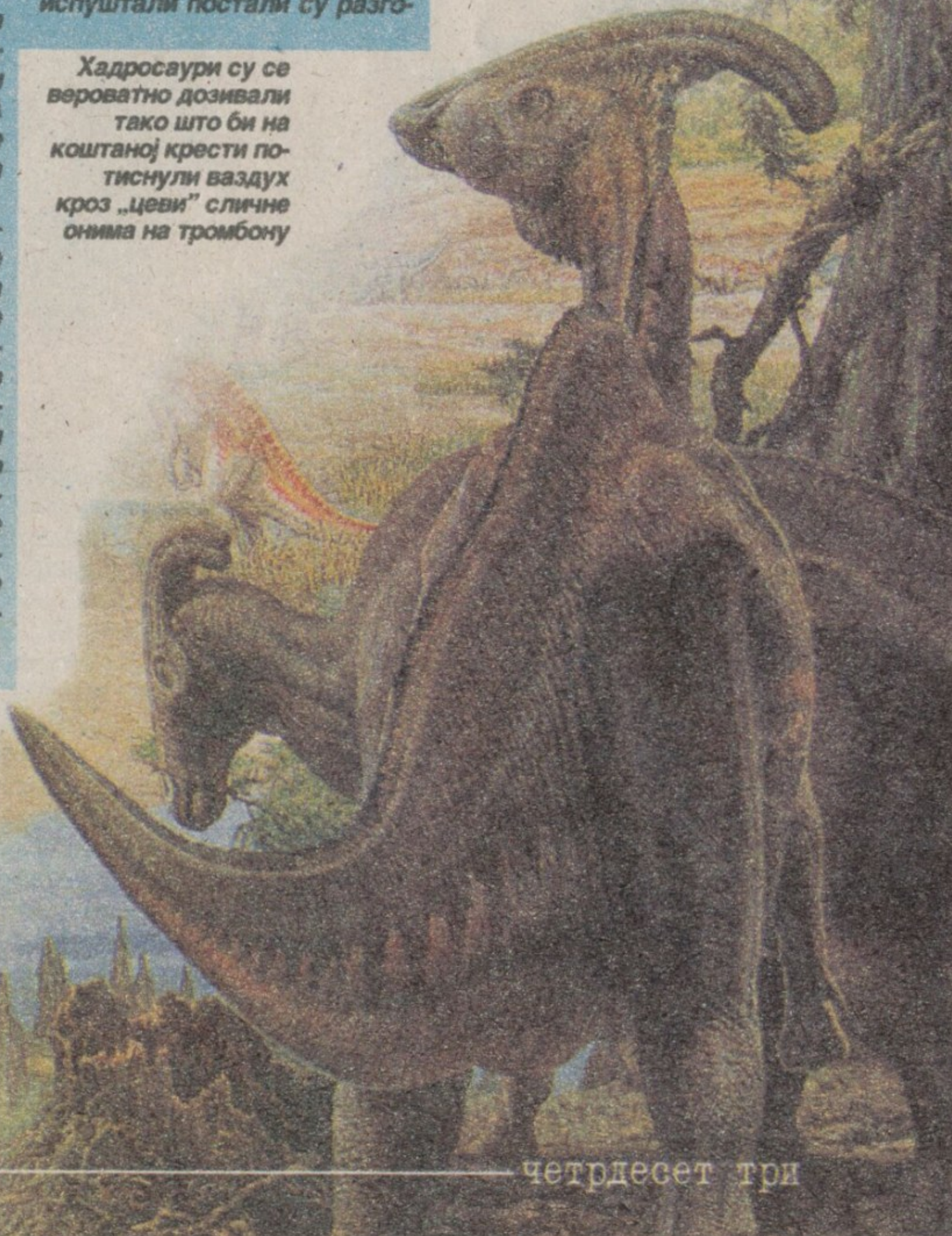
Поједине врсте хадросaura имале су на глави коштане кресте различитих облика које су служиле као обележје пола, али и нека врста инструмента за дозивање. Дејв Вајсхемпел, стручњак за диносаурусе са америчког Џон Хопкинс универзитета, успео је да начини модел хадросaura (*Parasaurolophus*) који је живео пре седамдесет милиона година. Вајсхемпелу је било важно да направи копију хадросаурове кресте која,

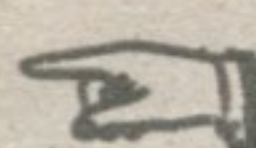
када се кроз њу дуне, производи звук сличан тону који се добија на обон.

Први сисари вероватно су се у почетку оглашавали звуцима који су подсећали на шкрипање. Тек када су им се развили плућа и остали органи за дисање, звуци које су испуштали постали су разго-

ветнији и на већим удаљеностима. Али, тек пре двадесет милиона година, у доба миоцена, животиње су постале способне да производе разговетније звуке који су одјекивали чак и у густим шумама

Хадросаури су се вероватно дозивали тако што би на коштаној крести потиснули ваздух кроз „цев“ сличне онима на тромбону



 далеки преци у намери да направе инструменте на којима ће свирати. Ти отвори су изгрижени, могле су да их направе дивље звери, хијене на пример.

Кромањонске удараљке

Ако неандерталци нису били способни да праве инструменте, јесу ли то, онда, могли кромањонци, наши непосредни преци? И то је тешко доказати. Наиме, у украјинском месту Мезин нађен је читав „оркестар“ бубњева који потиче пре више од двадесет хиљада година. Рог ирваса, за који се верује да је служио као бубњарска палица, потом мамутска кључна кост – бубањ, а у бубњу половина карличне кости, две вилице и део лобање.

На овим необичним кромањонским удараљкама 1976. године свирали су перкусионисти Кијевског државног оркестра. Ни то није убедило Олгу Шефер, музиколога са Универзитета у Илиноису.

– То што је неко заиста успео да засвира на тој гомили костију не значи ништа – одлучна је Олга Шефер. – Ако и мене ударите палицом, зачуће се звук. Али, то не значи да сам ја инструмент, зар не?

А да кромањонци нису свирали тако што би направили отвор на ужем делу шкољке и дували у њу, као да је нека врста окарине? Можда стварно јесу дували у тај примитивни рог, али зато што су се тако дозивали међу собом, а не да би произвели тонове пријатне за слушање.

Једно је сигурно. Сви ти археолошки докази који указују на могућност да су наши далеки преци били музикални поклапају се с раздобљем пре отприлике тридесет хиљада година када су они почели да користе боју и да у пећинама исликавају различите призоре из свакодневног живота. Можда су баш тада, уз неке обреде, пожелели и направили прве примитивне инструменте да би, у тами пећина, живот учинили ако не лагоднијим, онда сигурно веселијим. Кромањонци су, очигледно, били на вишем степену развоја од неандерталаца и није необично што су их у сваком погледу надмашили и полако избрисали с лица планете.

В. С.



МАЛИ

КУЋНИ

ШПИЈУН



Његово име је „Иробот“ и помало личи на усисивач, а можда и више на некакав мали тенк. Подразумева се, то није први кућни робот, међутим, за разлику од свих претходних, њиме је могућно управљати и са велике удаљености. Како? Путем Интернета, наравно. У „Ироботу“ су уграђени камера, звучници, микрофон, као и компјутер који се прикључује на Интернет. Оног тренутка када је „Иробот“ умрежен, лако је из даљине ући у његово тело, видети оно што он види, чак и говорити његовим гласом. Најбитнија особина овог робота јесте то што човек који је хиљадама километара далеко од свог робота може да га покреће по жељи и даје му упутства.

Неким је стога пало на памет да га користе као „дадиљу“ и тако надгледају

децу. Можда је ипак бољи као шпијун који снима да ли се лопови приближавају кући. Они који ни тренутка не могу без посла, користе га како би ступили у видео-везу са својим сарадницима.

„Иробот“ је, иначе, веома покретан: његови моћни точкови савлађују различите препреке: за неколико секунди овај метални љубимац попеће се уз најстрмије степенице. То донекле говори и о његовом пореклу – био је намењен за потребе америчке војске, али се показало да им ипак не одговара.

Ко може да приушти себи луксуз да поседује оваквог кућног робота? Онај ко је спреман да плати 13.000 немачких марака. Уосталом, сви подаци о „Ироботу“ могу се наћи на Интернет адреси: www.iRobot.com ■

РУЧНИ ЧАСОВНИК МЕРИ ПУЛС

Једна јапанска фирма изнела је на тржиште ручни часовник на чијем се екрану стално очитава пулс. Њега, у ствари, мери уређај који се, као прстен, ставља на прст. Резултат се преноси даље на хронометар. При јачем телесном напору кад пулс знатно одступа од нормале, при цогингу на пример, укључује се аларм ■



Када пулс премаше 150 откуцаја одјекне опомињући сигнал

ХИПЕРИОН, РОБОТ КОЈИ НИКАДА НЕ СПАВА

Уједном пределу арктичког дела Канаде ускоро ће се одржати пробна возња новог теренског возила пројектованог у истраживачкој лабораторији Насе.

Возило названо Хиперион ради помоћу такозване синхроне Сунчеве навигације, нове технологије која му омогућава да избегава делове тла у сенци тако што у стопу прати свитање зоре дуж хоризонта. За разлику од постојећих истраживачких возила Насе, која као погонску снагу користе Сунчеву енергију, Хиперион никада не спава. Док су његови претходници кад падне мрак престали да раде, Хиперион се никада не зауставља.

Уколико пробна возња на канадском Арктику прође како се очекује, треба очекивати да Хиперион у догледној будућности „зарула“ по површини прве следеће планете на коју Наса усредреди своја истраживања космоса. А кад једном доспе тамо где смо га послали, теренско возило најновије Наса генерације требало би непрестано да нас обавештава о ономе на шта „тамо горе“ наилази ■

ОЧИ БЕЗ БЕОЊАЧА

Усред белоплавичасте беоњаче у људском оку истиче се обојена дужица. У животу то значи да ми сасвим лако можемо да одредимо правац погледа нашег саговорника. Код примата је то сасвим другачије: правац њиховог погледа тешко је утврдити, нарочито из даљине.

Док правац погледа и кре-

тање очне јабучице чине знатан део споразумевања између људи, мајмуни се споразумевају не погледом, већ по начину на који покрећу главу.

Зашто толика разлика у споразумевању између људи и примата који су у животињском свету најсличнији једни другима?

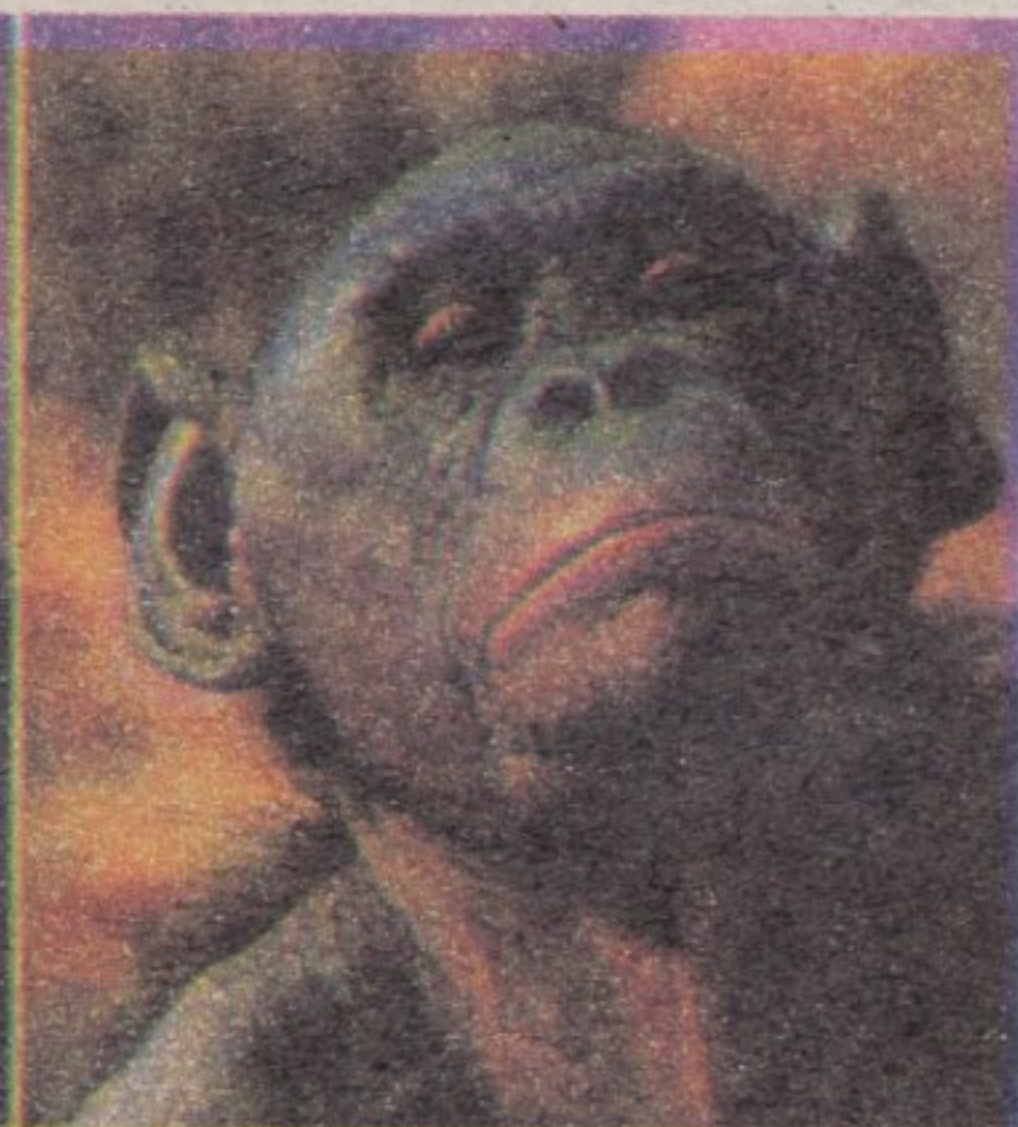
Јапански истраживачи на Техничком институту у Токију испитивали су 81 мајмуна разних врста и установили да све ове животиње имају потпуно тамне очи: део очне јабучице који код људи чини беоњача има боју или тамне дужице или коже око очију. Они сматрају да захваљујући

томе звер која се спрема да нападне мајмуна не може да утврди да ли ју је избрана жртва уочила или није. С друге стране, ни жртва коју је мајмун изабрао не може по његовом погледу да утврди да ли ће бити нападнута или не.

Према мишљењу других научника, тамна беоњача штити мајмуна од прејак

Сунчеве светлости. На то им њихове колеге одговарају: и мајмуни који се претежно крећу ноћу имају тамне беоњаче ■

У ком правцу гледа овај бонобо мајмун? Пошто нема беоњаче, правац његовог погледа тешко је утврдити, па звер која се спрема да га нападне тешко може да зна да ли је примећена и да ли ће мајмун спремно дочекати њен напад.





Medvedič Lino uvek
sprema nešto fino,
bio to Čokolino ili Frutolino,
uvek je zdravo i divno.
Sve što nudi medvedič Lino,
svima postaje omiljeno!



Lino

Prirodna i zdrava dečja hrana



www.podravka.com



ПРИПРЕМА
ЈОВА
РАДОВАНОВИЋ

ИЛУСТРОВАО
ДОБРОСАВ
БОБ
ЖИВКОВИЋ

У ЧАСТ ПРОНАЛАЗАЧА



Мој мали брат недавно је примио бе-се-же вакцину, па бих вас молила да ми одговорите зашто се она баш тако зове и коју је пронашао.

ТИЈАНА
Панчево

Бе-се-же је вакцина против туберкулозе. Названа је по француској скраћеници BCG (Bacillus Calmette-Guerin), а пронашли су је, 1906. године, француски бактериолози Албер Калмет (1863-1933) и Камиј Герен (1872-1961). Бе-се-же вакцина први пут је примењена 1924. а у нашој земљи обавезна је од 1948. године ■

ЧУДНА ПТИЦА ТУКАН



Занима ме где живи и чиме се храни птица тукан.

ЗОРИЦА
Рума

Тукан (лат. *Rhamphastos toco*) једна је од најнеобичнијих птица које данас постоје. Необична је, пре свега, због огромног кљуна који је већи од њене главе. Уз то, туканов кљун умногоме подсећа на клешта морског рака и живих је боја.

Многи се питају како птица са тако великим кљуном уопште успева да одржи равнотежу. Тајна је у томе што је он веома лак. Спољна страна кљуна танка је као хартија, а унутрашњост ојачана порозном коштаном масом. Ивице кљуна су зупчасте тако да тукан сече све што њиме дохвати.

Ова птица има и необичан језик. Раван је и пераст, а са стране рецкав. Посебан је и туканов реп, тачније његова веза с телом. Повезује их зглоб, тако да птица може да тргне реп и издигне га изнад леђа.

Апетит сасвим одговара огромном кљуну ове птице која није пробирач и брзо се привикне на сваку храну. Док живи на слободи у шу-



ми, подједнако халапљиво једе воће, јаја или младунце мањих птица клепећући својим великим кљуном. Оглашава се храпавим, непријатним криком.

Тукани живе у мањим јатима, дубоко у густим шумама Средње и Јужне Америке. Има их 37 врста, а најдужи

примерци достижу око 60 центиметара. О њиховом пореклу и начину развитка мало се зна, али је добро познат начин на који се гнезде: мужјак блатом зазида женку у дупљама дрвећа и храни је кроз узан прорез све док се не излегу млади ■



СУСРЕТ ДЕЦЕ ЕВРОПЕ

Радост Европе

ДЕЧИЈ КУЛТУРНИ ЦЕНТАР
БЕОГРАД

БЕОГРАД

ОД 2. ДО 8. ОКТОБРА 2001.





ИМАНУЕЛ КАНТ
(1724.-1804)
"Бој мора постојати
јер без Њега се не би
могло разумети ни
ошћу је мајерија,
нишћу ошћу
законитости у њој."



ЧАРЛС ДАРВИН
(1809.1882.)
"Има нечеј узвишеној у њаквом
ледишћу на жиби, у коме је
толико усађених моћи, а које је
Творац у почешћу удахнуо у само
неколико облика или само у један
облик."



МИХАИЛО ПУПИН
(1854-1935.)
"Не, ја не берујем да
постоји Бој. Но ја
знам да Он постоји. И
то ми је једино знање
што има неку
вредност од свега моје
знања."



МАКС ПЛАНК
(1858.-1947.)
"Није никаква случајност што су
баш најбољи у тој свих времена били
и дубоко религиозни.... Између науке
и религије нема никакве
противуречности. Оне имају
заједничку лозинку: »Најпрег ка
Боју«."



АЛБЕРТ АЈНШТАЈН
(1878.-1955.)
"Што више
испитујем космос
све више берујем у
Боја."

ИСКОРИСТИТЕ СВОЈЕ ПРАВО!
ОДАБЕРИТЕ!



САВЕЗНИ СЕКРЕТАРИЈАТ ЗА ВЕРЕ

ДРАГИ ЗАБАВНИЧЕ ХТЕО БИХ ДА ТЕ
ПИТАМ ДА ЛИ ЈЕ ИСТИНА ТО ШТО
САМ ЧУО ДА ЈЕ АТИЛА ВОЂА ХУНА
БИО ЖЕНСКО.

Lovig 2.
БАЊА ЛУКА

СИЛВИЈА - ЖЕНА ИЗ ШУМЕ



Молим вас да ми
одговорите ког је
порекла и шта значи
моје име.

СИЛВИЈА

Нови Београд

Твоје име је латинског
порекла и значи: она ко-
ја живи у шуми. Нешто
шире значење подразу-
мева жену која воли
природу, пре свега шу-
му. Силва је на латин-
ском шума, гора, а може
бити да је име Силвија
изведено и из личне име-
нице Силванус, како се звао
староримски бог шуме, поља и
стада.

Истог значења су још жен-
ска имена Силвана и Силва,
односно мушка Силвије и Сил-
вестер

четрдесет осам

Blago na
vidikuuuuuu!



РУБИН И САФИР



Занима ме од
чега се праве
лежишта у пре-
цизним инстру-
ментима.

СИМА
Панчево

Лежишта која се кори-
сте код сатних механи-
зама и других преци-
зних инструмената
обично се израђују од
вештачког корунда
(кристалног алумини-
јум-оксида), познатог
као рубин или сафир.

За широку примену
овог материјала, као ле-
жишта, треба захвалити
његовим изузетним осо-
бинама. Изванредно ве-
лика тврдоћа сафира, на при-
мер, даје лежишту изузетну
отпорност на хабање, као и
способност да издржи тешка
оптерећења без промене обли-
ка или грађе. Кристална при-
рода сафира омогућава његово
врло фино полирање, што до-
приноси способности тог мате-
ријала да издржи сва трења.

Рубин има исте особине као
сафир, али се од њега разлику-
је по боји. Сафир је најчешће
плав, а рубин је обавезно црве-
не боје која потиче од малих
примеса хром-оксида. Типичан
сатни драги камен (рубин) има
пречник од 0,4 до 1 мм, са шу-
љином од 0,05 до 0,1 милеме-
тар

ПОДЗНАНИ
ЗАБАВНИК

5. 10. 2001.

ШТА ПИЈУ ДАМЕ?



Недавно сам чула да девојке, односно жене, лошије подносе алкохолна пића од мушкараца. Да ли је то тачно?

НАДА САВКОВИЋ
Нови Сад



Да би нашао тачан одговор на слично питање, Чарлс Либер, професор Њујоршког универзитета, проучио је деловање три ензима у стомаку човека. Реч је о ензимима који су у стању да униште молекуле алкохола. После низа експеримената, професор Либер је приметио да један од поменутих ензима, извесни АДХ, двоструко јаче делује у стомаку мушкарца, за разлику од истог ензима у стомаку жене. И код жене и код мушкараца, ензим АДХ делује благо, уколико је реч о благим алкохолним пићима, као што је на пример пиво (пет одсто алкохола). Уколико неко попије јаче алкохолно пиће (десет и више одсто алкохола), ензим АДХ у стомаку жене мирује, а у стомаку мушкарца – почиње да делује свом снагом. Дакле, само уколико пију пиво, жене могу да подносе алкохол исто колико и мушкарци ■

САВА НАРОДНИ ДОБРОТВОР



Молим вас да ми одговорите ко је био Сава Текелија по коме се зове моја улица.

РАША
Београд

Сава Текелија (1761–1842) по образовању је био правник, а упамћен је као народни добротвор. Учествовао је у политичком животу угарских Срба и извесно време председавао Матицом српском. Великим завештањем, које се састојало од 150.000 форинти, неколико кућа и других непокретности, Текелија је 1838. године, у Будимпешти, основао задужбину „Текелијанум“.

Из те задужбине српски војвођански ђаци добијали су стипендије за универзитетско образовање у Будимпешти. Матица српска, која је управљала Савином задужбином, пренела је пре Другог светског рата библиотеку „Текелијанума“ у Нови Сад, а некретности уступила Мађарској уз одговарајућу надокнаду ■



РЕШЕЊА

БЕЛА УКРШТЕНИЦА

Шарл Бодлер, вук, опрема, атаман, тим, Бо, овамо, а, имати, овој, цар, справа, атести, тан, интарзија, Изар, ља, Ин, уцене, шипак, ИЈИ, А, народ ■

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Текстил, аморети, Ним, рак, грам, ко, о, рукав, мало, и, бацачи, ар, низа, роб, јул, окопати, Колашин ■

ПИТАЛИЦА

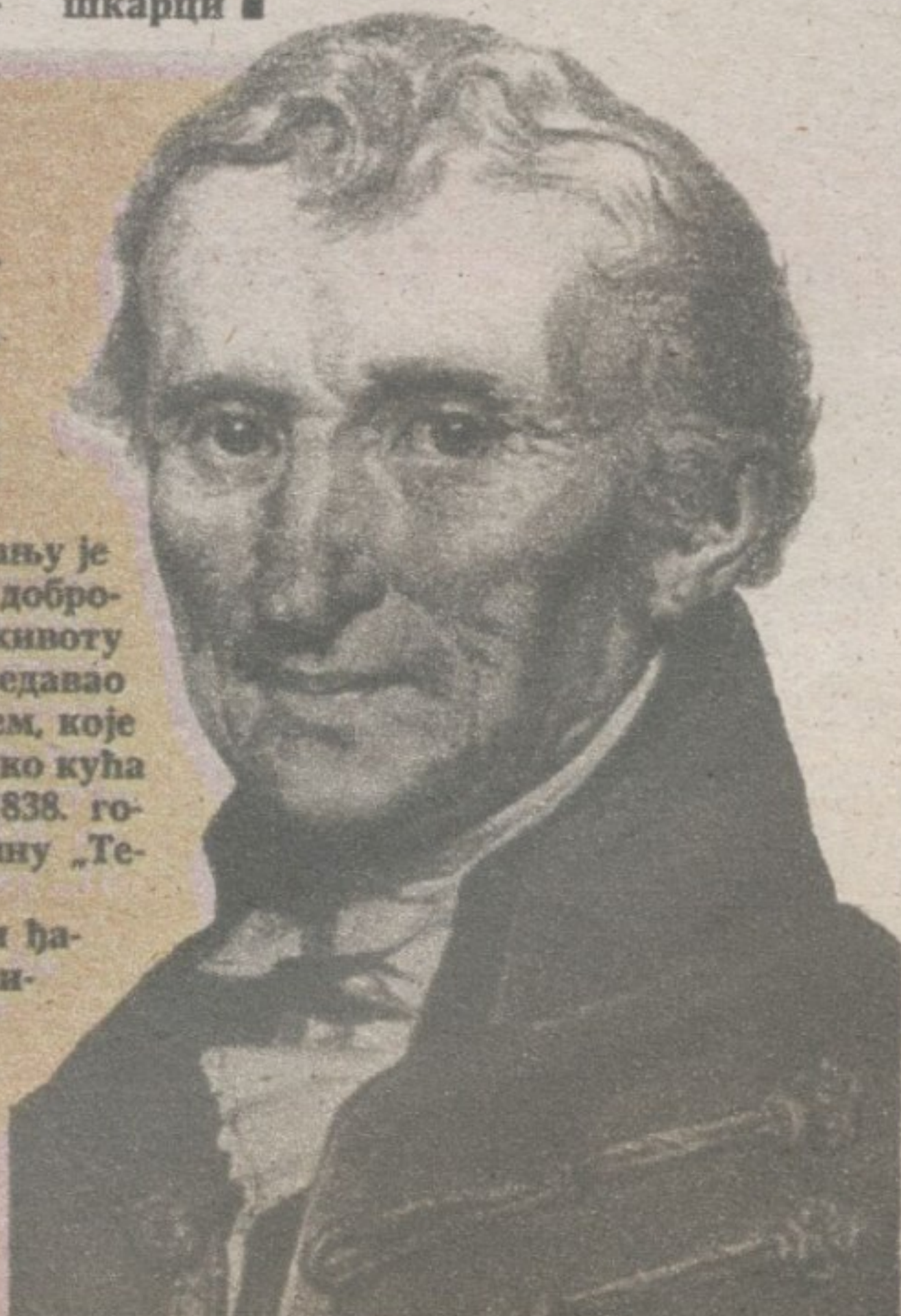
Копејка

МОЗАИЧКА ОСМОСМЕРКА

Бон

СКАНДИНАВКА

Оцак, Делиб, побунити се, Ин, мак, САЛ, Ава, псих, А, м, „Телма и Луиз“, Ђина Дејвис, Инка, „Аламо“, нектар, ТС, комади, осим, мит, Сене, оле, Атина, стреличарство, В, о, атари, ићи, моа ■



на ствар по закону обавезно означавање имена

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК БРОЈ 2591

YU ISSN 0032-339X

Први број „Политикиног Забавника“ изашао је 28. фебруара 1939. године

Главни и одговорни уредник Зефирино Граси

Генерални директор Дарко Рибничар

Оснивач и издавач „ПОЛИТИКА“ А. Д.

Штампа Штампарија Политике А.Д.
11000 Београд,
Македонска 29

Заменик Главног и одговорног уредника Недељка Сташић

Ликовно графички уредник Душан Глушац

Графички уредник стрипа Горан Војиновић

Редакција
Олга Вукадиновић
Бојана Дожић
Слободанка Делибашић
Мина Илић
Петар Милатовић
Весна Мишић
Вито Недељковић
Мирјана Огњановић
Биљана Орловић
Љубомир Патрновић
Јова Радовановић
Весна Ракић
Весна Софреновић
Миленко Тодоровић

Техничка редакција Слободанка Вујић
Зоран Петканић
Митра Тилев

Секретаријат Зорица Филиповић

Редакција „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“
Македонска 29
11001 Београд, П. факс 124

Телефони Секретаријат 3224-471
Редакција 3224-483
Техничка редакција 3226-620
централа 3224-191 и 3225-761
претплата 3228-776

Маркетинг агенција Македонска 31/1,
тел. 3220-645

Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају. На основу мишљења Републичког секретаријата за културу СР Србије, број 413-2973-02 од 22. 1 1973. године не плаћа се порез на промет.

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:

1 месец 156,00 дин. 3 месеца 468,00 дин. 6 месеци 936,00 дин.
Претплата на жиро рачун број: 40801-603-2-47280,
уз обавезну назнаку: „ПОЛИТИКА“ А. Д.

ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“:

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:

Полугодишња/возом: 136 DEM или противвредност осталих валута. Полугодишња/авионом: I група – Европа: 191 DEM. II група – Азија – Африка: 200 DEM. III група – Америка – Аустралија: 215 DEM или противвредност осталих валута.

ПРЕТПЛАТА СЕ ВРШИ ПРЕКО:

DEUTSCHE BANK AG, Frankfurt/M, FR Germany, SWIFT: DEUTDEFF, на рачун број: 100935966200, КОМЕРЦИЈАЛНЕ БАНКЕ АД БЕОГРАД, Београд, FR YUGOSLAVIA, SWIFT: KOVBYUBG, BLZ 99900158, А У КОРИСТ „ПОЛИТИКА“ АД, Београд. Као сврха уплате ОБАВЕЗНО навести „претплата на лист“.

Копију уплате обавезно послати на адресу ПОЛИТИКА АД, 11000 Београд,

29. новембра 24/1 Yugoslavia

• Уплате за ОГЛАС на горе наведени рачун, а копију уплате на факс:

++381 11 3226 353 или ++381 11 3249 293
Годишњу претплату на лист не примамо.

Интернет адреса: <http://www.politika.co.yu>
Е. пошта: politikin.zabavnik@politika.co.yu

НАСЛОВНА СТРАНА
ДОБРОСАВ БОБ ЖИВКОВИЋ



Nalazimo se na početku nove školske godine.
Nesquik zeka zadaje vam jedan zabavan zadatak iz matematike:

2 kašičice Nesquika + 2 dl mleka = _____

UŽIVAJTE U SLATKOM ODGOVORU!

Nestlé

Nesquik

neodoljiv ukus čokolade

Oni
jedu
naše
bombone.

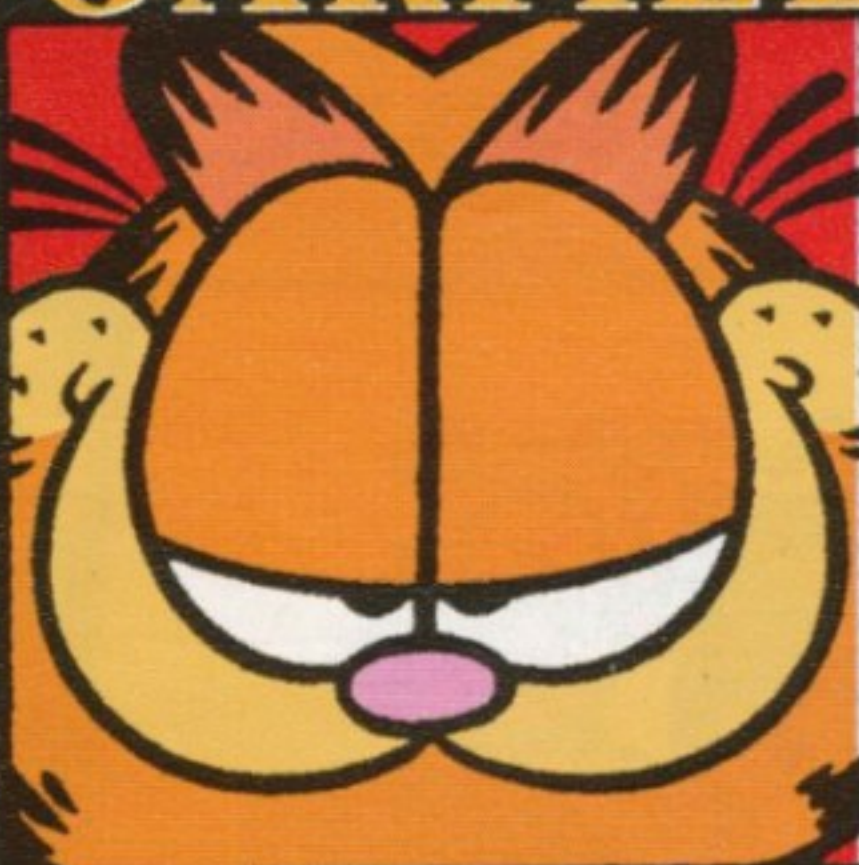


Probajte ih i VI!



BY JIM DAVIS

ГАРФИЛД GARFIELD



GARFIELD

© 1990 United Feature Syndicate, Inc.

ХЕЈ, ШТА СЕ ДОГОДИЛО СА
15 ФЛАШИЦА КОКА-КОЛЕ?



ГАР...



ГАРФИЛДЕ!



БЕЖИ, ОДИ, СПА-
САВАЈ СЕ!

